

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้ง (ตอนบน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ลุ่มน้ำลำพะยั้ง

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

คำนำ

การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริของการดำเนินงานโครงการ ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อสนองพระราชดำริ และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป ทั้งนี้ เพื่อนำผลสัมฤทธิ์ของการประเมินผลใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและวางแผนในการพัฒนาโครงการฯ และเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีบริบทโครงการในลักษณะเดียวกัน ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต่อไป

การประเมินผลสัมฤทธิ์ฯ ครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือทั้งในเรื่องการประสานการดำเนินงาน การลงพื้นที่ การให้ข้อมูล เป็นผลให้ได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน สำนักงาน กปร. จึงขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องและหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ กรมชลประทาน อำเภอเขาวง องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า องค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย และผู้นำท้องถิ่น รวมถึงประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 93 ตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มวังน้ำเย็น 2. กลุ่มนาวิ 3. กลุ่มนาวิ-กุดบอด และ 4. กลุ่มหนองเตาไห ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ในพื้นที่โครงการฯทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จนสามารถประสบผลสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์เป็นอย่างดี

สำนักงาน กปร.

กันยายน 2566

บทสรุปผู้บริหาร

เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้านกุดสิม ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ และเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสภาพภูมิประเทศลำพะยังที่บ้านกุดตอแก่นและที่บริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยสายนาเวียง ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้กรมชลประทานพิจารณาโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน (ห้วยวังคำ) บ้านดงหมู ตำบลคุ้มเก่า บ้านนาวิ ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง เพื่อช่วยเหลือราษฎรในเขตพื้นที่ดังกล่าว ให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรและอุปโภคบริโภคตลอดปี และบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ตอนล่างได้อีกด้วย จากนั้นได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมอีก 4 ครั้ง ระหว่างปี 2535 - 2542 ปัจจุบันโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนมีผลการดำเนินงานแล้วเสร็จ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยระหว่างปี 2537-2560 กรมชลประทาน ได้ดำเนินการดังนี้

1. การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังพร้อมระบบส่งน้ำ ประกอบด้วย
 - 1.1 การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน ขยายระบบส่งน้ำและยกระดับเก็บกัก 0.80 เมตร
 - 1.2 การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่พร้อมระบบส่งน้ำ ยกระดับเก็บกัก 1.00 เมตร
2. การก่อสร้างอาคารบังคับน้ำในลำพะยัง ประกอบด้วย
 - 2.1 ฝ่ายลำพะยังบ้านกุดตอแก่น
 - 2.2 ฝ่ายห้วยลำพะยังบ้านพรหมสว่าง
 - 2.3 อาคารบังคับน้ำลำพะยังบ้านกุดสิมพัฒนา
 - 2.4 ขุดสระน้ำประจำไร่นา 109 สระ และก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์

ปริมาณน้ำเก็บกัก 18 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 1,500 ไร่ ครั้วเรือนรับประโยชน์ 4,321 ครั้วเรือน และระหว่างปี 2561-2563 รัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณกรมชลประทานดำเนินการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย อาคารบังคับน้ำลำพะยังบ้านนาวิแห่งที่ 1 บ้านนาวิแห่งที่ 2 ฝ่ายห้วยคกข้าว ฝ่ายลำห้วยทราย ฝ่ายห้วยเตียม ฝ่ายกั้นน้ำลำพะยังบ้านจอมทอง และฝ่ายกั้นน้ำลำพะยังบ้านมะนาว ผลการดำเนินงานแล้วเสร็จ และกรมชลประทานยังมีแผนพัฒนาแหล่งน้ำอีก 91 แผนงาน ผลการดำเนินงานแล้วเสร็จ 22 แห่ง จัดเข้าไว้ในแผนการดำเนินงาน 32 แห่ง ยังไม่พร้อมดำเนินการ 19 แห่ง และยกเลิก 18 แห่ง เนื่องจากยังไม่มี ความจำเป็น ขาดความเหมาะสม และซ้ำซ้อน

การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาประชาชนในพื้นที่โครงการ พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.3 อายุเฉลี่ย 56 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 98.7 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.8 ด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชนมากที่สุด 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3 ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบมีจำนวนมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในภาคเกษตรส่วนใหญ่มี 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 โดยประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักคิดเป็นร้อยละ 98.8 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มภายในชุมชน

คิดเป็น 90.2 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดเป็นร้อยละ 95.1 และส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็น 93.9 สำหรับรูปแบบทำการเกษตรเป็นลักษณะเกษตรเชิงเดี่ยวมากที่สุด ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ย 40,504 บาท ที่มาของรายได้มาจากการเกษตรรายได้เฉลี่ย 27,341 บาทต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือนมากที่สุด เฉลี่ย 4,441 บาท/เดือน

การได้รับประโยชน์จากโครงการส่วนใหญ่ใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 96.3 รองลงมาใช้เพื่อการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นร้อยละ 59.8 ความเปลี่ยนแปลงเมื่อมีโครงการ ส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากที่ดินเพิ่มขึ้นร้อยละ 92.7 มีอาชีพใหม่ มีช่องทางประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.4 และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นร้อยละ 40.2 แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากโครงการชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 91.5 แหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรก่อนมีโครงการส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน คิดเป็นร้อยละ 87.7 แหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรหลังมีโครงการ ใช้น้ำจากโครงการชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 93.8

ด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับโครงการ ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการใช้ประโยชน์จากโครงการ คิดเป็นร้อยละ 96.3 รองลงมาคือร่วมร้องขอให้มีการคิดเป็นร้อยละ 96.2 การมีส่วนร่วมตั้งกลุ่มการใช้ประโยชน์โครงการ (กลุ่มผู้ใช้น้ำ/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ) คิดเป็นร้อยละ 93.8 การร่วมวางแผนการใช้ประโยชน์โครงการ(แผนเพาะปลูก/แผนส่งน้ำ/แผนดูแลรักษาโครงการ) และการร่วมดูแลบำรุงรักษาโครงการ คิดเป็นร้อยละ 91.3 เท่ากัน การยินยอมมอบที่ดิน/ทรัพย์สิน/สนับสนุนเงินคิดเป็นร้อยละ 89.5 การมีส่วนร่วมระหว่างดำเนินการก่อสร้างโครงการ คิดเป็นร้อยละ 83.5

ผลจากการศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการในด้านต่าง ๆ พบว่า พึงพอใจในภาพรวมของโครงการ เป็นโครงการที่จำเป็นและตรงตามความต้องการของเกษตรกร ประชาชน และเป็นโครงการที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.16 อยู่ในระดับสูงมาก มีการบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ประชาชน ทำให้คุณภาพชีวิต เกษตรกร ประชาชนดีขึ้น และเป็นโครงการที่เกษตรกร/ประชาชน ในพื้นที่มีส่วนร่วมในระดับมาก ข้อเสนอแนะของประชาชนอยากให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำและมีการจัดการระบบส่งน้ำให้ทั่วถึง รวมทั้งต้องการให้พัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อให้มีการลาดยาง

ผลการศึกษาด้านการดำเนินโครงการ พบว่า การดำเนินการก่อสร้างเป็นไปตามแผน มีองค์กรผู้ใช้น้ำ มีคณะกรรมการจัดการชลประทาน จำนวน 3 คณะ มีกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (WUG) และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (IWUG) จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย เขต 1 กลุ่มวังน้ำเย็นเขต 2 กลุ่มนาวิเขต 3 กลุ่มนาวิ – กุดบอด และเขต 4 กลุ่มหนองเตาไห พื้นที่ส่งน้ำจำนวน 4,600 ไร่ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับโครงการฯ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ด้านการเกษตร เพิ่มพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 4,490 ไร่ ในฤดูฝน 236 ไร่ ในฤดูแล้ง ด้านการปศุสัตว์ แบ่งเป็น สัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ รวมจำนวน 6 ตัว และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ทั้งหมด 110 ไร่ ด้านแหล่งน้ำ เพื่อการปศุสัตว์ จำนวน 49 ครัวเรือน ทำเกษตรในฤดูฝน จำนวน 52 ครัวเรือน ทำเกษตรในฤดูแล้ง จำนวน 36 ครัวเรือน การใช้ประโยชน์การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค และการเกษตรในฤดูฝนเพียงพอ แต่การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและการเกษตรในฤดูแล้ง ประสบปัญหา น้ำไม่ไหลเข้าอ่างเก็บน้ำและพื้นที่เก็บกักน้ำตื้นเขินทำให้เก็บกักน้ำได้น้อย สำหรับระดับความเข้มแข็งในภาพรวมยังอยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ผลการศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งเกิดจากการขยายพื้นที่เพาะปลูก ควรมีการขุดลอกอ่างเก็บน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณเก็บกักน้ำ มีการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มประสิทธิภาพ และทั่วถึง

(2) ควรมีการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ เพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ซึ่งจะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งได้อย่างยั่งยืน

(3) เสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนและเกษตรกรในพื้นที่ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด วางแผน และร่วมตัดสินใจ ในการบริหารจัดการน้ำ

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนและเกษตรกรในพื้นที่ เป็นการลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะด้านกลีกรมปลอดสารพิษ การอนุรักษ์ดิน และน้ำ การส่งเสริมอาชีพนอกภาคเกษตรที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น

(5) มีแนวทางการพัฒนา การจัดการชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต มีการให้คำแนะนำกระบวนการกลุ่ม เช่น การจัดตั้งกลุ่มและกองทุนต่าง ๆ มีการส่งเสริมการทำแผนการจัดการชุมชน การให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงคุณภาพผลผลิตการเกษตรรวม ทั้งส่งเสริมอาชีพที่มีตลาดรองรับ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข-ง
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล	2
1.3 ขอบเขตของการประเมิน	2
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	2
1.5 ข้อจำกัดของการประเมินผล	2
บทที่ 2 พระราชดำริและการดำเนินงานสนองพระราชดำริ	
2.1 พระราชดำริ	3
2.2 ผลการดำเนินงานสนองพระราชดำริ	5
(1) อ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	5
(2) โครงการอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์	7
(3) โครงการขุดสระเก็บน้ำประจําไร่นา	9
(4) โครงการก่อสร้างอาคารบังคับน้ำลำพะยังและลำน้ำสาขา	9
(5) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอื่น ๆ	10
2.3 แผนการดำเนินงานในระยะต่อไป	11
บทที่ 3 วิธีการศึกษาและผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
3.1 วิธีการและขอบเขตการประเมิน	12
(1) ขอบเขตของการติดตามประเมินผล	12
(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้	12
(3) การวิเคราะห์ข้อมูล	12
3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	14
(1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่	14
(2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประชาชน/เกษตรกร	17
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
4.1 สรุปผลการศึกษา	34
(1) ผลการศึกษาข้อมูลจากประชาชน	34
(2) ผลการศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่	37
4.2 ข้อเสนอแนะ	38
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
คณะผู้จัดทำ	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยัง จังหวัดกาฬสินธุ์ และขยายระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยัง พร้อมทั้งให้พิจารณาขุดสระน้ำประจำไร่นาตามแนวทฤษฎีใหม่ และเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538 ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ซึ่งอยู่ทางปากจังหวัดมุกดาหาร มาเติมให้แก่อ่างเก็บน้ำลำพะยังเพื่อขยายพื้นที่รับน้ำชลประทานได้มากขึ้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม สรุปความว่า ให้พิจารณายกระดับการกักเก็บน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยังจากเดิม 3,500,000 ลูกบาศก์เมตร ให้สามารถเก็บกักน้ำได้มากขึ้นถึง 4,000,000 ลูกบาศก์เมตร เพื่อจะได้มีน้ำช่วยเหลือพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎรให้มากขึ้น พร้อมทั้งให้รับดำเนินการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่มายังพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำพะยัง และให้พิจารณาดูว่าพื้นที่ที่จะส่งน้ำออกจากอุโมงค์คว่ำมีพื้นที่ว่างหรือไม่ ให้ดำเนินการปลูกป่าโดยทำเป็นอุทยานเล็กๆ เพื่อทดแทนผลกระทบที่จะเกิดกับป่าไม้ เพราะหากไม่ดำเนินการช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่นั้น ราษฎรก็จะบุกรุกป่าและทำลายพื้นที่ลุ่มน้ำ 1 เอ จนหมด และน้ำที่ออกมากให้พิจารณาว่าจะนำไปช่วยพื้นที่ลุ่มน้ำ 1 เอ ในการบำรุงรักษาป่าให้เกิดความชุ่มชื้นได้มากเพียงใด ตัวอย่างเช่น โครงการลำตะคองพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติยังทำได้เพราะทำแล้วได้ประโยชน์มาก

กรมชลประทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยกรมชลประทานได้ดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน ขนาดความจุ 4,000,000 ลูกบาศก์เมตร เพื่อส่งน้ำสนับสนุนช่วยเหลือพื้นที่การเกษตรประมาณ 4,600 ไร่ ตั้งแต่ปี 2537 และต่อมาในปี 2546 ได้ก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เมตร จากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ลอดใต้ภูเขาภูบักติมายังฝั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมระยะทางประมาณ 710 เมตร เพื่อส่งน้ำมาสนับสนุนพื้นที่การเกษตรอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 12,000 ไร่ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการข้ามลุ่มน้ำ โดยการนำน้ำที่มีปริมาณมากจากลุ่มน้ำหนึ่ง มาใช้ประโยชน์กับอีกลุ่มน้ำหนึ่งที่มีปริมาณน้ำน้อยกว่าแต่มีพื้นที่การเกษตรมาก

สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางในการสนองพระราชดำริ มีหน้าที่ประสานงานเพื่อสนองพระราชดำริให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยได้ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ สนองพระราชดำริในการดำเนินงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งทำให้ราษฎรในพื้นที่ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และมีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับมาสมบูรณ์ขึ้น ดังนั้น จึงควรมีการประเมินผลโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการโครงการ ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ และแนวทางการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

- (1) เพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริของการดำเนินงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (2) เพื่อศึกษาศักยภาพในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อสนองพระราชดำริโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (3) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.3 ขอบเขตของการประเมินผล

- (1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล จัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูลการประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการน้ำและแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (2) วิเคราะห์ ประมวลผล และสรุป ให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและแนวทางในการพัฒนาโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (3) จัดทำรายงานผลการประเมินผลโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

- (1) รับทราบผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
- (2) รับทราบถึงการใช้ประโยชน์จากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (3) สามารถนำสรุปรายงานผลการประเมินผลโครงการฯ ดังกล่าวมาเป็นข้อมูล และเป็นแนวทางการบริหารจัดการและวางแผนในการพัฒนาโครงการฯ และขยายผลไปสู่เป้าหมายในระยะต่อไปได้อย่างครบถ้วนสอดคล้องตามแนวพระราชดำริ

1.5 ข้อยกเว้นของการประเมินผล

เนื่องจากในช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ในปี 2565 มีสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระบาดเป็นช่วงๆ ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตอบ และส่งกลับมายัง สำนักงาน กปร. เพื่อทำการวิเคราะห์ประมวลผลต่อไป

บทที่ 2

พระราชดำริและการดำเนินงานสนองพระราชดำริ

2.1 พระราชดำริ

เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้านกุดสิม ตำบลคุ้มเก่า อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสภาพภูมิประเทศลำห้วยที่ยังที่บ้านกุดตอแก่น และที่บริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยสายนาเวียง ตำบลคุ้มเก่า อำเภอกาฬสินธุ์ ได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาวางแผนโครงการ และก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำห้วยยังตอนบน (ห้วยวังคำ) บ้านดงหมู ตำบลคุ้มเก่า บ้านนาวิ ตำบลสงเปลือย อำเภอกาฬสินธุ์ เพื่อช่วยเหลือราษฎรในเขตพื้นที่ดังกล่าว ให้น้ำใช้ทำการเกษตรและอุปโภคบริโภคตลอดปี นอกจากนี้ยังสามารถบรรเทาอุทกภัย ในพื้นที่ตอนล่างได้อีกด้วย

“ให้ไปที่ด้านใต้ มีบ้านกุดตอแก่น ...แล้วต่อลงมาได้หน่อย ตรงนี้ลำห้วยยัง...ตรงนั้นจะเป็นร่องลึก...จุดแถวๆ นี้แหละที่วางเอาไว้ มีหินโปร่งเป็นเหมือนแก่ง... ที่ตรงนี้ถ้ากันอันนี้จะได้อ่างใหญ่...

...อันนี้ต้องไปตรวจตรงนี้ดู ระหว่างถนน 2 ถนน ถนนที่ไปบ้านดงหมู แล้วก็ถนนอีกด้านหนึ่งจากบ้านกุดตอแก่น... อันนี้มันแบ่งระหว่าง 2 ตำบล ถ้าสะพานที่ติดติดภูเขาที่เป็นนาทำอ่างใหญ่ทีเดียวที่เรียกว่า วังคำ ตรงวังคำนี้ถ้าทำอ่างอันนี้ให้ใหญ่... น้ำไม่น้อยเลย น้ำก็ดีพอใช้...

...อันนี้ สันเขาวงเป็นอย่างนี้ แต่เขเตเขาวงที่सानแล้วขึ้นไป ตรงนี้ใช้ไหม สูงสุด...ช่องเขาเป็นอย่างนี้ เมื่อเขาเขียนเขเตอย่างนี้ เราเอาน้ำที่ตรงนี้มาลงเขาวง...”

วันที่ 1 ธันวาคม 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาวางแผนโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เพื่อจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือราษฎรและผันน้ำไปช่วยเหลืออ่างเก็บน้ำลำห้วยยังตอนบน และหมู่บ้านใกล้เคียง

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2538 ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้กรมชลประทานพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำห้วยยังตอนบน อำเภอกาฬสินธุ์ ที่กรมชลประทานได้ก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ ขนาดความจุ 3,500,000 ลูกบาศก์เมตร พร้อมอาคารประกอบเสร็จ และในปี พ.ศ. 2539 เริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก ประมาณ 2,500 ไร่ ดังนี้

1. ควรพิจารณาก่อสร้างขยายพื้นที่ส่งน้ำ พร้อมทั้งขุดสระเก็บน้ำประจำไร่นา สำหรับเก็บน้ำเพิ่มเติมจากระบบท่อส่งน้ำดังกล่าวตามแนวทฤษฎีใหม่ เพื่อให้สามารถขยายพื้นที่รับน้ำชลประทาน ช่วยเหลือการเพาะปลูกราษฎรหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตตำบลคุ้มเก่า และตำบลสงเปลือย รวมทั้งพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ซึ่งปัจจุบันมีสภาพแห้งแล้งขาดแคลนน้ำทำการเกษตร และอุปโภคบริโภคเป็นอย่างมาก

2. ควรพิจารณาการก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พร้อมทั้งก่อสร้างระบบผันน้ำเพิ่มเติมให้แก่อ่างเก็บน้ำลำห้วยยังตอนบน ซึ่งมีปริมาณน้ำต้นทุนจำกัด แต่มีพื้นที่เพาะปลูกที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จจะสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกของโครงการอ่างเก็บน้ำลำห้วยยังตอนบน ได้เพิ่มมากขึ้น

3. ควรพิจารณาขุดลอกลำห้วยต่าง ๆ พร้อมทั้งก่อสร้างอาคารบังคับน้ำในลำห้วย เพื่อเก็บน้ำ นอนคลองไว้ให้ราษฎรบริเวณริมสองฝั่งใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี และสามารถรับน้ำเพิ่มเติมจากระบบท่อส่งน้ำ จากอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนได้ตามความเหมาะสม

4. ควรพิจารณาก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ ในลำพะยังเป็นช่วง ๆ ในลักษณะขั้นบันได ตามความเหมาะสม เพื่อกักเก็บน้ำให้ราษฎรบริเวณสองฝั่งใช้ทำการเกษตรและอุปโภคบริโภค ได้ตลอดปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูแล้งที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นอย่างมาก

วันที่ 10 มกราคม 2539 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานเร่งรัดก่อสร้างระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ โดยเร็ว เพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านแก่งนาง ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร สำหรับอุปโภค บริโภคและทำการเกษตร

ต่อมา เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2542 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้อธิบดีกรมชลประทานและเลขาธิการ กปร. นำคณะเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูล ถวายรายงาน ความก้าวหน้าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับงานชลประทานในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเขาวง จังหวัด กาฬสินธุ์ ให้กรมชลประทานดำเนินการ ดังนี้

1. ให้ก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มาส่งให้กับพื้นที่เพาะปลูกในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ของกรมป่าไม้ น้อยที่สุด และหากการก่อสร้างไปทำให้พื้นที่ของกรมป่าไม้เสียหาย ให้ทำการเพาะปลูกทดแทนให้กรมป่าไม้ ด้วย

2. ระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ที่จะส่งน้ำด้วยระบบท่อส่งน้ำให้กับพื้นที่ด้านท้ายอ่างเก็บน้ำ ห้วยไผ่ ให้พิจารณารูปแบบใหม่ที่ประหยัดกว่านี้ เนื่องจากส่งน้ำให้พื้นที่ได้เป็นพื้นที่แคบ ๆ ขนานไป กับลำห้วยไผ่เท่านั้น เช่น ทำเป็นฝายทดน้ำแบบลูกๆ เป็นช่วง ๆ ในลำห้วยไผ่และปล่อยน้ำรินๆ จากอ่างเก็บน้ำ ห้วยไผ่ลงมาเติมหน้าฝายแทน

3. ให้ยกระดับเก็บกักน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้เก็บน้ำได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากในบริเวณนี้ ไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่อยู่แล้ว เมื่อยกระดับเก็บกักขึ้นแล้ว หากปริมาณน้ำไม่เต็มอ่างฯ ให้พิจารณาต่อท่อผันน้ำจากอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่มาเติม ให้เต็มถ้าสามารถต่อท่อมาได้

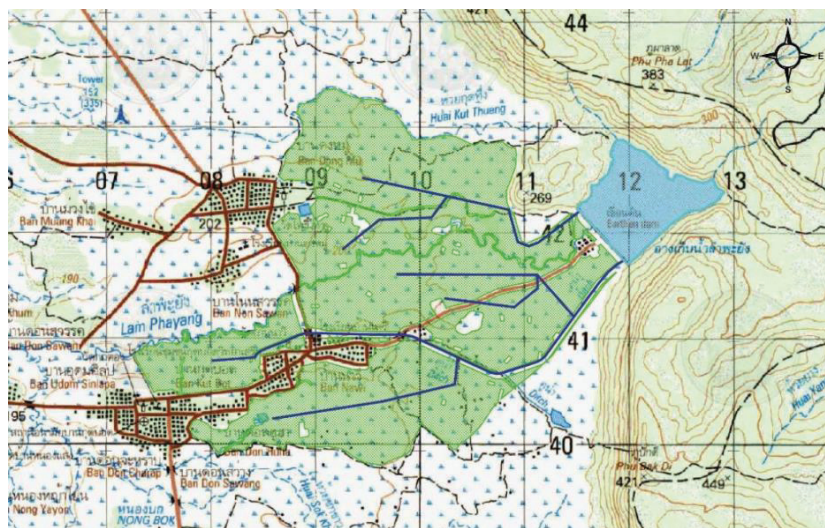
วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2549 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานเพิ่มเติม ณ วังไกลกังวล หัวหิน “นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ ที่กาฬสินธุ์ ลำพะยัง เป็นโครงการที่ทรงถือว่าเป็น ชัยพัฒนาจริงๆ เพราะทรงเริ่มทำตั้งแต่ไม่มีน้ำ ต้องใช้น้ำค้างทำการเกษตร ไม่ได้ผลผลิตเลย ทรงเสด็จด้วยรถยนต์ทอดพระเนตร เห็นข้าวเปลือกที่ชาวบ้านเก็บเกี่ยวมาตากไว้ ไม่มีเมล็ด ข้าวเลย ก็เริ่มพัฒนาลำพะยังให้น้ำเก็บกักน้ำได้ จนปัจจุบันราษฎรมีอาชีพ มีฐานะ จึงถือว่าเป็นชัยพัฒนา”

2.2 ผลการดำเนินงานสนองพระราชดำริ

กรมชลประทานและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

(1) อ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(1.1) ปี 2537 ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน บ้านนาวี ตำบลสงเปลือย อำเภอกาบัง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีอาคารหัวงานเป็นลักษณะทึนดิน (พิกัด 48 QVD 117-419 ตามแผนที่มาตราส่วน 1:50,000 ระวาง 5842 III ชุดที่ L7018) กว้าง 8 เมตร สูง 16 เมตร ยาว 725 เมตร แล้วเสร็จปี 2538 ความจุของอ่างฯ 3.50 ล้านลูกบาศก์เมตร งบประมาณ 63,845,400 บาท

แผนที่มาตราส่วน 1:50,000 โครงการอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(1.2) ปี 2539 ก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนสายใหญ่ฝั่งซ้ายขนาดยาว 5 กิโลเมตร และก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาขนาด ยาว 2.75 กิโลเมตร พร้อมท่อส่งน้ำสายซอย ขนาดจำนวน 4 สาย ความยาว ประมาณ 7 กิโลเมตร รวมความยาวระบบส่งน้ำขนาดความยาว 14.75 กิโลเมตร ดำเนินการแล้วเสร็จในปี 2541 พื้นที่รับประโยชน์ 4,600 ไร่

(1.3) ปี 2543 ดำเนินการยกระดับเก็บกักน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน อำเภอกาบัง จังหวัดกาฬสินธุ์ ขึ้นอีก 0.80 เมตร ทำให้สามารถเก็บกักน้ำได้ เพิ่มอีก 500,000 ลูกบาศก์เมตร รวมอ่างเก็บน้ำแห่งนี้สามารถเก็บกักน้ำได้ ทั้งหมดประมาณ 4 ล้านลูกบาศก์เมตร แล้วเสร็จปี 2543 งบประมาณ 2,500,000 บาท

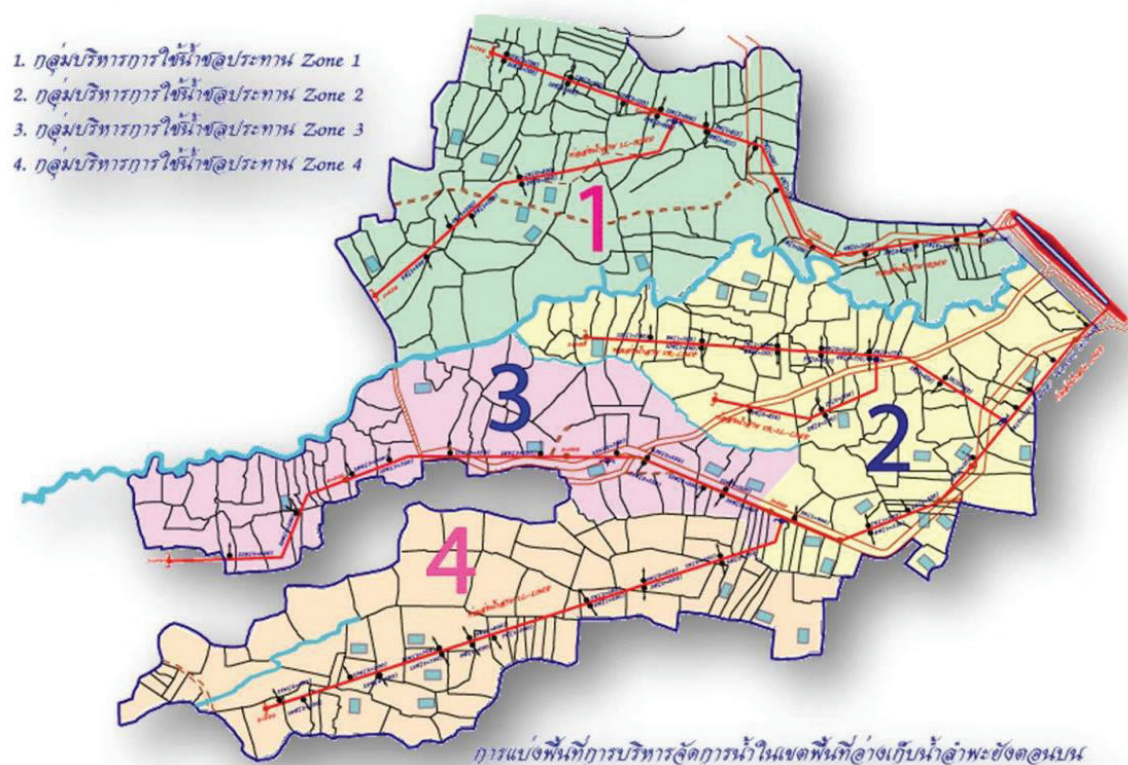
อ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการบริหารจัดการ โดยจัดประชุม เกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับปริมาณน้ำของอ่างเก็บน้ำ แผนการส่งน้ำและกำหนดพื้นที่เพาะปลูก ที่เหมาะสม ตามปริมาณน้ำที่คาดการณ์จากแผนการใช้น้ำในอ่างเก็บน้ำและแผนการส่งน้ำ กำหนดวันเริ่มต้น และสิ้นสุดฤดูกาลส่งน้ำ ทำความเข้าใจและนัดหมายวิธีการขอใช้น้ำ การร่วมติดตามการส่งน้ำประจำฤดูกาล ซึ่งโดยทั่วไปจะส่งน้ำตามความจำเป็นหรือตามคำขอ และส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกปลายท่อส่งน้ำก่อน แล้วจึงสลับมาส่งให้กับพื้นที่เพาะปลูกต้นท่อส่งน้ำ โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานและเกษตรกร ร่วมติดตาม

การส่งน้ำจากนั้นสำรวจความก้าวหน้า กิจกรรมการเพาะปลูก และสภาพน้ำในแปลงเพาะปลูก เพื่อวิเคราะห์ และคำนวณปริมาณน้ำที่จะต้องปรับแผนและส่งจริงในสนาม

ปัจจุบันมีกลุ่มผู้ใช้น้ำ (กลุ่มพื้นฐาน) ที่อยู่ในพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน รวมทั้งสิ้น 72 กลุ่ม และได้พัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง โดยในปี พ.ศ. 2550 ได้ดำเนินการ จัดตั้ง “กลุ่มบริหาร การใช้น้ำชลประทาน” แล้วเสร็จจำนวน 4 กลุ่มประกอบด้วย

1. กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เขต 1 (กลุ่มวังน้ำเย็น)
2. กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เขต 2 (กลุ่มนาวิ)
3. กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เขต 3 (กลุ่มนาวิ-กุดบอด)
4. กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เขต 4 (กลุ่มหนองเตาไห)

กลุ่มมีรูปแบบการบริหารการใช้น้ำประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ชลประทาน จำนวน 8 คน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณญิก ฝ่ายจัดสรรน้ำ ฝ่ายผลิต/ตลาด ฝ่ายปรับไหม และฝ่ายทะเบียน

การแบ่งพื้นที่การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน

ประโยชน์ของโครงการอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่การเกษตรประมาณ 4,600 ไร่ โดยมีครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ จำนวน 507 ครัวเรือน ได้แก่ ตำบลสงเปลือย 14 หมู่บ้าน รวมครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์ 356 ครัวเรือน ตำบลคุ้มเก่า 5 หมู่บ้าน รวมครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์ 151 ครัวเรือน ผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปี (ข้าวเหนียว กข.) ตั้งแต่เริ่มโครงการฯ (ปี 2541-2560) ประมาณ 546 กิโลกรัม/ไร่/ปี (เดิมเฉลี่ย 273 กก./ไร่) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ เฉลี่ย 40 ล้านบาท/ปี คิดเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากเดิม 22.41 ล้านบาท/ปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ย 70,905 บาท/ไร่/ครัวเรือน เพิ่มขึ้น 44,197 บาท/ไร่/ครัวเรือน

(2) โครงการอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

(2.1) ปี 2539 ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ บ้านแก่งนาง ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พร้อมอาคารประกอบ สูง 18 เมตร ยาว 970 เมตร ความจุ 10.5 ล้านลูกบาศก์เมตร แล้วเสร็จปี 2540 และปี 2541 งบประมาณ 42,465,300 บาท ก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำ ท่อส่งน้ำสายใหญ่ ความยาว 6.420 กม. และท่อส่งน้ำสายซอย ความยาว 0.450 กม. พื้นที่รับประโยชน์ประมาณ 1,600 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 500 ครัวเรือน แล้วเสร็จปี 2542 งบประมาณ 26,621,000 บาท

(2.2) ก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ บ้านดงหมู ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผันน้ำจากร่องชักน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ความยาว 750 เมตร อาคารอุโมงค์ผันน้ำฯ เจาะลอดใต้ภูเขาภูบักดีขนาด กว้าง 3.0 เมตร สูง 3.0 เมตร ยาว 740 เมตร ระบบผันน้ำด้วยท่อเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.20 เมตร ในช่วง 50 เมตรแรก และทำการลดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเป็น 0.80 เมตร ความยาวท่อประมาณ 710 เมตร ปริมาณน้ำไหลผ่านท่อ 2.0 ลบ.ม/วินาที ระดับท่อผันน้ำทางเข้าอุโมงค์ ผังอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ + 292.40 ม.รทก. ระดับท่อผันน้ำทางออกอุโมงค์ฝั่งลุ่มน้ำลำพะยัง + 215.00 ม.รทก. พร้อมถังพักน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กทรงกระบอกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางฐานขนาด 20 เมตร สูง 8 เมตร ปริมาตรถังพักน้ำ 2,350 ล้านลูกบาศก์เมตร แล้วเสร็จปี 2549 งบประมาณ 84,694,382.62 บาท

(2.3) ปี 2549 ก่อสร้างระบบส่งน้ำอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ ท่อส่งน้ำสายใหญ่ขนาดความยาว 8.300 กม. ท่อส่งน้ำสายซอยขนาดจำนวน 5 สาย ความยาวรวม 14.170 กม. และท่อส่งน้ำสายแยกซอยขนาดจำนวน 6 สาย ความยาวรวม 11.100 กม. รวมความยาวท่อทั้งหมด 33.570 กม. หัวจ่ายแล้วเสร็จปี 2551 เริ่มส่งน้ำปี 2552 งบประมาณ 164,000,000 บาท

(2.4) วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานนามโครงการแห่งนี้ว่า “ลำพะยังภูมิพัฒน์” หมายถึง “อุโมงค์ผันน้ำที่นำความเจริญมาสู่แผ่นดินลุ่มน้ำลำพะยัง”

(2.5) วันที่ 7 กรกฎาคม 2555 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดโครงการอย่างเป็นทางการ

(2.6) ปี 2560 ปรับปรุงยกระดับเก็บกักน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ขึ้นอีก 1 เมตร ทำให้สามารถเก็บกักน้ำได้เพิ่มอีก 1.50 ล้านลูกบาศก์เมตร รวมอ่างเก็บน้ำแห่งนี้สามารถเก็บกักน้ำได้ทั้งหมด 12 ล้านลูกบาศก์เมตร แล้วเสร็จปี 2560 งบประมาณ 10,000,000 บาท

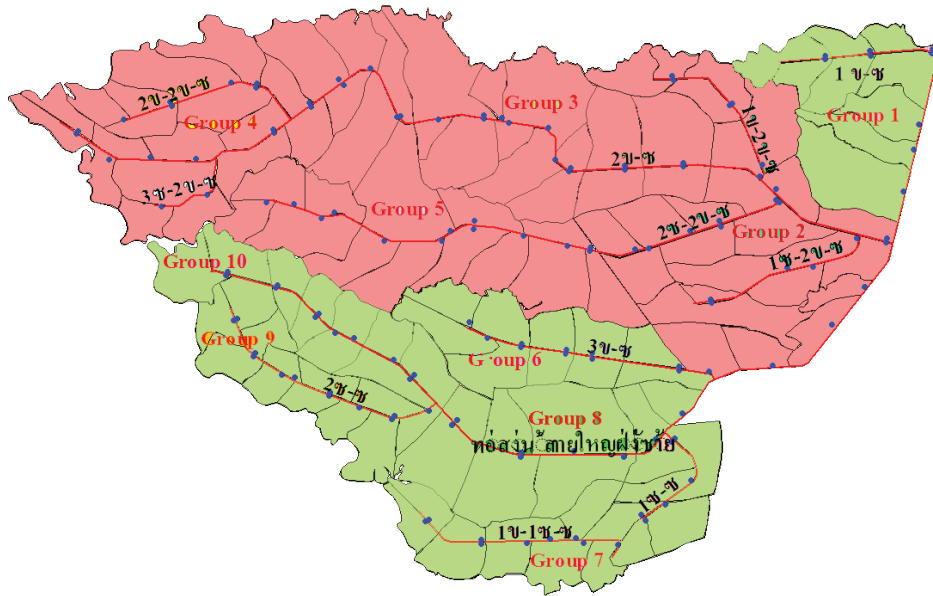

การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่มีความจุ 12 ล้านลูกบาศก์เมตร แบ่งเป็นปริมาณน้ำนอนอ่าง 0.50 ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำสำหรับการเกษตรและอุปโภคบริโภคพื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ จังหวัดมุกดาหาร 2.00 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีปริมาณน้ำสำหรับใช้ร่วมกันสำหรับพื้นที่อุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และพื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ จังหวัดมุกดาหาร 9.50 ล้านลูกบาศก์เมตร ทำการส่งน้ำโดย จัดประชุมเกษตรกรผู้ใช้น้ำทำข้อตกลงการใช้น้ำสำหรับพื้นที่ 2 จังหวัด ตามปริมาณน้ำที่เก็บกักในแต่ละปีเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับปริมาณน้ำของอ่างเก็บน้ำ แผนการส่งน้ำและกำหนดพื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสมตามปริมาณน้ำที่คาดการณ์จากแผนการใช้น้ำในอ่างเก็บน้ำและแผนการส่งน้ำ กำหนดวันเริ่มต้นและสิ้นสุดฤดูกาลส่งน้ำ ทำความเข้าใจและนัดหมายวิธีการขอรับน้ำ การร่วมติดตาม การส่งน้ำประจำฤดูกาลซึ่งโดยทั่วไปจะส่งน้ำตามความจำเป็นหรือตามคำขอ และส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกปลายท่อส่งน้ำก่อนแล้วจึงสลับมาส่งให้กับพื้นที่เพาะปลูกต้นท่อส่งน้ำ โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานและเกษตรกร ร่วมติดตามการส่งน้ำจากนั้นสำรวจความก้าวหน้า กิจกรรมการเพาะปลูก และสภาพน้ำในแปลงเพาะปลูก เพื่อวิเคราะห์และคำนวณปริมาณน้ำที่จะต้องปรับแผนและส่งจริงในภาคสนาม

ปัจจุบันมีกลุ่มผู้ใช้น้ำ (กลุ่มพื้นฐาน) ที่อยู่ในพื้นที่รับน้ำของอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ รวมทั้งสิ้น 138 กลุ่ม และได้เร่งพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งขึ้นโดยการดำเนินการจัดตั้ง “กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ” จำนวน 10 กลุ่มแล้วเสร็จ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านการมีส่วนร่วม ในปี พ.ศ. 2556 โดยมีรูปแบบการบริหารการใช้น้ำโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน จำนวน 8 คน/กลุ่ม ประกอบด้วย 1.ประธาน 2.รองประธาน 3.เลขานุการ 4. เภรัญญิก 5.ฝ่ายจัดสรรน้ำ 6. ฝ่ายผลิต/ตลาด 7. ฝ่ายปรับไหม 8. ฝ่ายทะเบียน

ประโยชน์ของโครงการอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ สามารถส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 12,000 ไร่ ในบริเวณ 15 หมู่บ้าน ในเขตตำบลสงเปลือย และในบริเวณ 18 หมู่บ้าน ในเขตตำบลคุ่มเก่า อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ราษฎรได้รับประโยชน์ 1,025 ครัวเรือน ผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปี (ข้าวเหนียว กข.) ตั้งแต่เริ่มโครงการฯ (ปี 2554-2560) ประมาณ 564 กิโลกรัม/ไร่ (เดิมเฉลี่ย 273 กก./ไร่) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ เฉลี่ย 90.84 ล้านบาท/ปี คิดเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากเดิม 46.81 ล้านบาท/ปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ย 88,626 บาท/ไร่/ครัวเรือน/ปี เพิ่มขึ้น 45,661 บาท/ไร่/ครัวเรือน/ปี

แผนที่ โครงการอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ สามารถส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 12,000 ไร่ ในบริเวณ 15 หมู่บ้าน ในเขตตำบลสงเปือย และในบริเวณ 18 หมู่บ้าน ในเขตตำบลคุ้มเก่า อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ราษฎรได้รับประโยชน์ 1,025 ครัวเรือน ผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปี (ข้าวเหนียว กข.) ตั้งแต่เริ่มโครงการฯ (ปี 2554-2560) ประมาณ 564 กิโลกรัม/ไร่ (เดิมเฉลี่ย 273 กก./ไร่) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ เฉลี่ย 90.84 ล้านบาท/ปี คิดเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากเดิม 46.81 ล้านบาท/ปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ย 88,626 บาท/ไร่/ครัวเรือน/ปี เพิ่มขึ้น 45,661 บาท/ไร่/ครัวเรือน/ปี

(3) โครงการขุดสระเก็บน้ำประจำไร่นา

ปี 2539-2543 กรมชลประทาน ได้ดำเนินการขุดสระเก็บน้ำประจำไร่นาขนาดความจุ ประมาณ 5,000 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 109 สระ ความจุรวมทั้งสิ้นประมาณ 545,000 ลูกบาศก์เมตร โดยอยู่ในเขตพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน 32 สระ และอยู่ในเขตพื้นที่รับน้ำของโครงการอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์ 77 สระ เพื่อใช้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำสำรองเมื่อฝนทิ้งช่วงและใช้ในฤดูแล้งสำหรับทำเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ งบประมาณทั้งสิ้น 14,054,800 บาท

(4) โครงการก่อสร้างอาคารบังคับน้ำในลำพะยังและลำน้ำสาขา

(4.1) ฝ่ายลำพะยังบ้านกุดตอแก่นอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี 2557 ดำเนินการก่อสร้างฝ่ายลำพะยังบ้านกุดตอแก่นอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านกุดตอแก่น ตำบลคุ้มเก่า อำเภอกาฬสินธุ์ ลักษณะโครงการเป็นฝายทดน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กความยาว 36 เมตร สูง 5 เมตร สะพานคนเดินข้ามจำนวน 1 แห่ง อาคารทอระบายน้ำปากคลองจำนวน 2 แห่ง พร้อมขุดลอกลำห้วยความยาว 2 กิโลเมตร แล้วเสร็จปี 2558 งบประมาณ 29,833,005 บาท ประโยชน์ที่ได้รับ โครงการฝ่ายลำพะยังบ้านกุดตอแก่นอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแหล่งเก็บกักน้ำเสริมฝน ทำการเกษตรในช่วงฝนทิ้งช่วงและใช้อุปโภคบริโภคสำหรับราษฎรบ้านกุดตอแก่นประมาณ 0.36 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 400 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 525 ครัวเรือน

(4.2) อาคารบังคับน้ำลำพะยังบ้านกุดสิมพัฒนา ปี 2559 ดำเนินการก่อสร้างอาคารบังคับน้ำลำพะยัง บ้านกุดสิมพัฒนา ตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะโครงการเป็นฝายทดน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กความยาว 51 เมตร สูง 5 เมตร สะพานคนเดินข้ามจำนวน 1 แห่ง อาคารท่อระบายน้ำปากคลองจำนวน 3 แห่ง พร้อมชุดลอกลำห้วยความยาว 0.720 กิโลเมตร แล้วเสร็จปี 2559 งบประมาณ 63,375,000 บาท ประโยชน์ที่ได้รับ เป็นแหล่งเก็บกักน้ำ สำหรับเสริมฝนทำการเกษตรในช่วงฝนทิ้งช่วงและใช้อุปโภคบริโภคสำหรับราษฎรตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ ประมาณ 0.51 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 600 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 1,143 ครัวเรือน 3,330 คน

(4.3) ฝายห้วยลำพะยังบ้านพรหมสว่าง ดำเนินการ ปี 2559 ก่อสร้างอาคารบังคับน้ำลำพะยัง บ้านพรหมสว่าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ (งบเพิ่มเติมปี 2559) ลักษณะโครงการเป็นฝายทดน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กความยาว 60 เมตร สูง 5 เมตร สะพานคนเดินข้ามจำนวน 1 แห่ง อาคารท่อระบายน้ำปากคลองจำนวน 3 แห่ง พร้อมชุดลอกลำห้วยความยาว 1.960 กิโลเมตร แล้วเสร็จปี 2559 งบประมาณ 45,000,000 บาท ผลประโยชน์ที่ได้รับฝายห้วยลำพะยังบ้านพรหมสว่าง เป็นแหล่งเก็บกักน้ำสำหรับเสริมฝนทำการเกษตรในช่วงฝนทิ้งช่วง และใช้อุปโภคบริโภคสำหรับราษฎรบ้านกุดสิมคุ่มใหม่ ประมาณ 0.60 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 500 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 85 ครัวเรือน

(5) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอื่น ๆ

นอกจากนี้ ในการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน ในช่วงปี 2561-2563 ดำเนินงานโดยงบประมาณไทยนิยมยั่งยืน จำนวนทั้งสิ้น 7 โครงการ งบประมาณรวมทั้งสิ้น 305 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 1.91 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 3,200 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 1,777 ครัวเรือน ผลการดำเนินงานแล้วเสร็จ ประกอบด้วย

(5.1) อาคารบังคับน้ำลำพะยังบ้านนาวิแห่งที่ 1 บ้านนาวิ ตำบลสงเปลือย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ งบประมาณ 15 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 0.05 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 200 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 100 ครัวเรือน

(5.2) ฝายห้วยคกข้าว บ้านดอนเจ้าปู่ ตำบลสงเปลือย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ งบประมาณ 35 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 0.375 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 450 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 315 ครัวเรือน

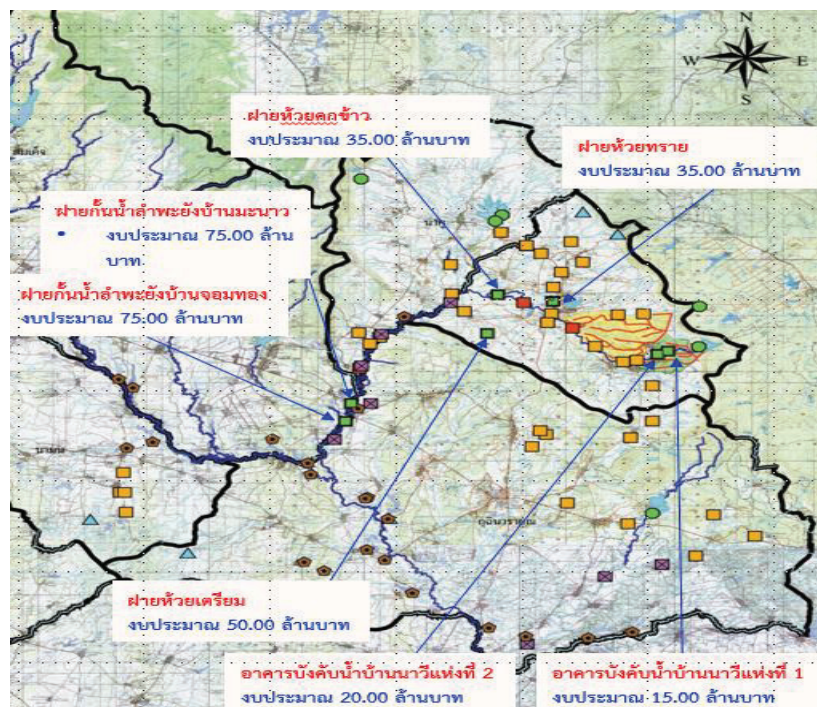
(5.3) อาคารบังคับน้ำลำพะยังบ้านนาวิ แห่งที่ 2 บ้านนาวิ ตำบลสงเปลือย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ งบประมาณ 20 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 0.06 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 220 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 150 ครัวเรือน

(5.4) ฝายลำห้วยทราย บ้านดอนไม้คุ่ม ตำบลสงเปลือย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ งบประมาณ 35 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 0.275 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 460 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 322 ครัวเรือน

(5.5) ฝายห้วยเตียม บ้านโนนสำราญ ตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ งบประมาณ 50 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 0.251 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 400 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 280 ครัวเรือน

(5.6) ฝายกั้นน้ำลำพะยัง บ้านจอมทอง ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ งบประมาณ 75 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 0.46 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 850 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 320 ครัวเรือน

(5.7) ฝ่ายกั้นน้ำลำพะยัง บ้านมะนาว ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ งบประมาณ 75 ล้านบาท ความจุเก็บกัก 0.436 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 650 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 290 ครัวเรือน

2.3 แผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

กรมชลประทานได้วางแผนงานพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน จังหวัดกาฬสินธุ์ไว้ 91 โครงการ งบประมาณทั้งสิ้นประมาณ 4,413 ล้านบาท พื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น 34,790 ไร่ พื้นที่รับประโยชน์ 33,580 ไร่ รวมปริมาณน้ำเก็บกัก 40.35 ล้านลูกบาศก์เมตร ราษฎรได้รับประโยชน์ 32,767 ครัวเรือน จำแนกเป็น 5 แผนงาน ได้แก่

(1) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเดิม จำนวน 11 โครงการ งบประมาณทั้งสิ้น 249 ล้านบาท ราษฎรได้รับประโยชน์ 6,293 ครัวเรือน

(2) แผนงานก่อสร้างฝายทดน้ำ/อาคารบังคับน้ำ จำนวน 43 โครงการ งบประมาณทั้งสิ้น 1,775 ล้านบาท พื้นที่รับประโยชน์ 17,230 ไร่ รวมปริมาณน้ำเก็บกัก 12.83 ล้านลูกบาศก์เมตร ราษฎรได้รับประโยชน์ 11,741 ครัวเรือน

(3) แผนงานก่อสร้างอ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ จำนวน 6 โครงการ งบประมาณทั้งสิ้น 1,127 ล้านบาทพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น 16,250 ไร่ รวมปริมาณน้ำเก็บกัก 17.22 ล้านลูกบาศก์เมตร ราษฎรได้รับประโยชน์ 4,065 ครัวเรือน

(4) แผนงานก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ จำนวน 10 โครงการ งบประมาณทั้งสิ้น 474 ล้านบาท พื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น 18,540 ไร่ ราษฎรได้รับประโยชน์ 3,238 ครัวเรือน

(5) แผนงานก่อสร้างแก้มลิงพร้อมอาคารประกอบ จำนวน 21 โครงการ งบประมาณทั้งสิ้น 788 ล้านบาท พื้นที่รับประโยชน์ 15,900 ไร่ รวมปริมาณน้ำเก็บกัก 10.30 ล้านลูกบาศก์เมตร ราษฎรได้รับประโยชน์ 7,430 ครัวเรือน

บทที่ 3

วิธีการศึกษาและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการและขอบเขตการประเมิน

(1) ขอบเขตของการติดตามประเมินผล

1) พื้นที่ดำเนินการประเมิน ดำเนินการในพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคุ้มเก่า ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

2) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 11 คน

- ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมถึงประชาชน กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ เขต 1 กลุ่มวังน้ำเย็น เขต 2 กลุ่มนาวิ เขต 3 กลุ่มนาวิ-กุดบอด และเขต 4 กลุ่มหนองเตาไห จำนวนทั้งสิ้น 82 คน

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้

การติดตามประเมินผลครั้งนี้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย และรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ที่ผ่านมา ซึ่งมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการประเมินผลโครงการฯ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Work Study) โดยใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม จำนวน 2 ชุด ดังนี้

2.1) การใช้แบบสำรวจสำหรับเจ้าหน้าที่ โดยจัดส่งแบบสำรวจให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการฯ จำนวน 11 ตัวอย่าง

2.2) การใช้แบบสำรวจประชาชน/เกษตรกร โดยจัดส่งแบบสำรวจให้กับประชาชน/เกษตรกร ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ เพื่อสำรวจการได้รับประโยชน์และผลกระทบที่ได้รับจากโครงการฯ ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 82 ตัวอย่าง

(3) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวิธีการและกระบวนการ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจสำหรับเจ้าหน้าที่ และแบบสำรวจประชาชน/เกษตรกร

2) ดำเนินการบรรณาธิกรณข้อมูล (Edit) จัดทำคู่มือลงรหัส (Coding) และลงรหัสข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์

3) ดำเนินการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในระบบคอมพิวเตอร์ ทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติที่สำคัญ ได้แก่

3.1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้วัดการแจกแจงความถี่ของข้อมูล โดยนำเสนอในรูปแบบตาราง

3.2) ค่าตัวกลางเลขคณิต (Arithmetic Mean) เพื่อนำข้อมูลที่แสดงจำนวนมาพิจารณาค่าเฉลี่ย

3.3) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) เพื่อนำมาวัดค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดในช่วงของข้อมูลที่แสดงจำนวน

4) นำผลที่ได้จากการประมวลผลข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) นำเสนอในรูปแบบของตาราง และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) นำเสนอในรูปแบบการบรรยายตาราง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ พรรณนา นำมาประกอบกับที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ในส่วนของการวิเคราะห์ระดับความเห็นได้ใช้เกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็นตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	แปลความว่า	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	แปลความว่า	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	แปลความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	แปลความว่า	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	แปลความว่า	น้อยที่สุด

ความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.8 ซึ่งได้ค่ามาจากการคำนวณโดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

(1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่

ผลการศึกษาข้อมูลการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปลือย อำเภอนาหวาง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แบบสำรวจในการจัดเก็บข้อมูลในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ จำนวน 11 คน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า อายุของเจ้าหน้าที่ผู้ตอบแบบสำรวจ มีอายุมากที่สุด 59 ปีอายุน้อยที่สุด 50 ปี โดยผู้ตอบแบบสำรวจมีอายุเฉลี่ย 55 ปี หน่วยงานที่เป็นผู้ตอบแบบสำรวจ คือ โครงการชลประทานกาฬสินธุ์

เจ้าหน้าที่ผู้ตอบแบบสำรวจจำนวน 2 คน ได้ปฏิบัติงานที่โครงการนี้เป็นระยะเวลา 1 ปี 8 เดือน และ 9 คน ไม่ตอบแบบสำรวจในข้อนี้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดำเนินงานโครงการ

ข้อมูลการดำเนินงานโครงการฯ ของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า โครงการฯ ดำเนินการก่อสร้างปี พ.ศ. 2537 บ้านนาวิ ตำบลสงเปลือย อำเภอนาหวาง จังหวัดกาฬสินธุ์ การดำเนินการก่อสร้างเป็นไปตามแผนมีอาคารห้วงานเป็นลักษณะทำนบกั้น กว้าง 8 เมตร สูง 16 เมตร ยาว 725 เมตร แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2538 ความจุ 3.50 ล้าน ลูกบาศก์เมตร งบประมาณ 63,845,400 บาท มีองค์กรผู้ใช้น้ำ มีคณะกรรมการจัดการชลประทาน จำนวน 3 คณะ มีกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Group : WUG) และ กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (Integrated Water Users Group : IWUG) จำนวน 4 กลุ่ม พื้นที่ส่งน้ำจำนวน 4,600 ไร่ จำนวนองค์กรมีทะเบียน มีข้อตกลง และมีกลุ่มผู้ใช้น้ำ (กลุ่มพื้นฐาน) จำนวน 4 กลุ่ม

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับโครงการฯ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 แบ่งออกได้ 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่การเกษตร ประกอบด้วย พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่ปลูกพืชไร่ พื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัว และอื่น ๆ เช่น บ่อปลา เป็นต้น โดยแบ่งตามฤดูกาล 2 ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน และฤดูแล้ง ดังนี้

- 1) พื้นที่ปลูกข้าว ฤดูฝน จำนวน 4,490 ไร่ และฤดูแล้ง จำนวน 236 ไร่
- 2) พื้นที่ปลูกพืชไร่ ฤดูฝน ไม่ได้ดำเนินการ และฤดูแล้ง จำนวน 86 ไร่
- 3) พื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัว ฤดูฝน จำนวน 28 ไร่ และฤดูแล้ง ไม่ได้ดำเนินการ

2. การปศุสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ จำนวน 49 ครัวเรือน

3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ทั้งหมด 110 ไร่

4. การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ฤดูฝนเพียงพอ ฤดูแล้งไม่เพียงพอและยังพบปัญหาน้ำไม่ไหลเข้าอ่างเก็บน้ำ พื้นที่เก็บกักน้ำมีตะกอนตื้นเขินทำให้เก็บกักน้ำได้น้อย จำนวนครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์ในภาพรวม สามารถแบ่งออกได้ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่การเกษตรในฤดูฝน	จำนวน	49	ครัวเรือน
2) พื้นที่การเกษตรในฤดูแล้ง	จำนวน	52	ครัวเรือน
3) การปศุสัตว์	จำนวน	36	ครัวเรือน

การบริหารจัดการน้ำของโครงการ พบว่า มีแผนการจัดสรรประจำปี คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมากลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ คิดเป็นร้อยละ 72.73 และมีแผนดูแล ปรับปรุง และ บำรุงรักษา คิดเป็นร้อยละ 18.18

ระดับความเข้มแข็งและความสามารถในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง

บทบาทในการดูแลบำรุงรักษาและบริหารจัดการน้ำของโครงการ พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำมีบทบาท ปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.4 เกษตรกร/ประชาชนผู้ใช้น้ำมีบทบาทมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.44 และ หน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการฯ มีบทบาทปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.2

ส่วนที่ 3 ผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ พบว่า โครงการได้นำน้ำในการเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาโครงการได้ช่วยแก้ปัญหาภัยแล้ง คิดเป็นร้อยละ 72.73 สาธารณูปโภคพื้นฐานดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 63.64 ใช้น้ำเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 54.55 ใช้อุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 45.45 ใช้น้ำทำประมง คิดเป็น ร้อยละ 27.27 และช่วยป้องกันน้ำท่วม คิดเป็นร้อยละ 9.09 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

n=11

ประโยชน์ที่ได้จากโครงการ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ใช้น้ำเพาะปลูก	11	100
ช่วยแก้ปัญหาภัยแล้ง	8	72.73
สาธารณูปโภคพื้นฐานดีขึ้น	7	63.64
ใช้น้ำเลี้ยงสัตว์	6	54.55
ใช้อุปโภค บริโภค	5	45.45
ใช้น้ำทำประมง	3	27.27
ช่วยป้องกันน้ำท่วม	1	9.09

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากโครงการ พบว่า สามารถใช้ประโยชน์ต่อเนื่องตั้งแต่โครงการแล้วเสร็จ คิดเป็นร้อยละ 81.82 และใช้ประโยชน์ได้ไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 9.09 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การใช้ประโยชน์จากโครงการ

n=11

การใช้ประโยชน์จากโครงการ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
สามารถใช้ประโยชน์ต่อเนื่องตั้งแต่โครงการแล้วเสร็จ	9	81.82
ใช้ประโยชน์ได้ไม่ต่อเนื่อง	1	9.09
ไม่ตอบ	1	9.09

การเปลี่ยนแปลงหลังจากการมีโครงการ พบว่า ใช้ประโยชน์จากที่ดินได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90.91 รองลงมามีคุณภาพชีวิตดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 81.82 มีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 72.73 มีอาชีพใหม่/ช่องทางประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 45.45 มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.27 มีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.27 และชุมชน/กลุ่มเข้มแข็งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.27 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลงหลังจากการมีโครงการ

n=11

การเปลี่ยนแปลงหลังจากการมีโครงการ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ใช้ประโยชน์จากที่ดินได้เพิ่มขึ้น	10	90.91
คุณภาพชีวิตดีขึ้น	9	81.82
รายได้เพิ่มขึ้น	8	72.73
มีอาชีพใหม่/ช่องทางประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น	5	45.45
สิ่งอำนวยความสะดวกดีขึ้น	3	27.27
สิ่งแวดล้อมดีขึ้น	3	27.27
ชุมชน/กลุ่มเข้มแข็งขึ้น	3	27.27

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ปัญหาการใช้ประโยชน์และการบริหารจัดการโครงการที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 54.55 และพบว่ามีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 45.45 โดยกรณีที่พบปัญหา ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานของโครงการ ขาดรถ เกษตรกร/ประชาชนขาดความร่วมมือดูแลโครงการ คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาอาคาร/ระบบชลประทานขาด เจ้าหน้าที่ขาดการดูแล/บำรุงรักษา คิดเป็นร้อยละ 27.27 ปัญหาภัยแล้ง งบประมาณไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 18.18 และภัยธรรมชาติ น้ำท่วม คิดเป็นร้อยละ 9.09 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัญหาการใช้ประโยชน์และการบริหารจัดการโครงการที่ผ่านมา

n=11

ปัญหา	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
มี	5	45.45
ไม่มี	6	54.55
กรณี พบปัญหา :		
โครงสร้างพื้นฐานของโครงการขาดรถ	4	36.36
เกษตรกร/ประชาชนขาดความร่วมมือดูแลโครงการ	4	36.36
อาคาร/ระบบชลประทานขาด	3	27.27
เจ้าหน้าที่ขาดการดูแล/บำรุงรักษา	3	27.27
ภัยแล้ง	2	18.18
งบประมาณไม่เพียงพอ	2	18.18
น้ำท่วม	1	9.09
ภัยธรรมชาติ	1	9.09

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ

ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ แหล่งน้ำตื้นเขินจากตะกอน น้ำไม่เพียงพอเนื่องจากมีความต้องการใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นทุกปี ต้องการให้ขยายท่อส่งน้ำเพิ่มเติมเนื่องจากยังส่งไปได้ไม่เพียงพอ ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมระบบจ่ายน้ำ

2. แผนการดำเนินงานพัฒนาต่อยอดโครงการในอนาคต ได้แก่ แผนการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ส่งน้ำ แผนการเพิ่มหัวจ่ายน้ำเข้านา ขยายท่อส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำเพิ่มเติม และแผนการขยายระบบท่อส่งน้ำให้เกษตรกรบริเวณใกล้เคียง

3. ข้อเสนอแนะทั่วไป ได้แก่ ควรมีการขยายระบบท่อส่งน้ำเพิ่มเติม ขุดลอกอ่างเก็บน้ำลำพะยังเพื่อเพิ่มปริมาณเก็บกักน้ำ และต้องการให้หน่วยงานซ่อมแซมและเพิ่มหัวจ่ายน้ำเข้านา

(2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประชาชน/เกษตรกร

ผลการศึกษาข้อมูลการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยใช้แบบสำรวจในการจัดเก็บข้อมูลประชาชน/เกษตรกร จำนวน 82 คน มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.3 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 42.7 มีผู้ตอบแบบสำรวจที่มีอายุมากที่สุดคือ อายุ 75 ปี และน้อยที่สุด คือ อายุ 32 ปี โดยอายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสำรวจคือ อายุ 56 ปี ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 98.7 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 1.3

ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.8 รองลงมาจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25.6 และจบการศึกษาในระดับปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 1.3 เท่ากับระดับปริญญาตรี

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชนมากที่สุด 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.5 ปี และ 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 โดยผู้ตอบแบบสำรวจอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน เฉลี่ย 51 ปี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสำรวจมีจำนวนมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 รองลงมามีสมาชิกจำนวน 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และจำนวนสมาชิกน้อยกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 โดยแต่ละครัวเรือนแบ่งประเภทสมาชิกออกเป็น สมาชิกที่อยู่ในวัยเรียน และสมาชิกที่อยู่ในภาคเกษตร ดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเรียน ส่วนใหญ่น้อยกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 62.1 รองลงมาจำนวน 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 และมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 และในส่วนของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสำรวจที่อยู่ในภาคเกษตร พบว่า จำนวนสมาชิกที่อยู่ในภาคเกษตรส่วนใหญ่น้อยกว่า 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 รองลงมาจำนวนน้อยกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 และมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลทั่วไป

n=82

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เพศ		
ชาย	47	57.3
หญิง	35	42.7
รวม	82	100
อายุ		
30-39 ปี	3	3.8
40-49 ปี	17	21.3
50-59 ปี	34	42.5
60-69 ปี	17	21.3
70-79 ปี	9	11.3
อายุเฉลี่ย 56 ปี		
รวม	80	100
ศาสนา		
พุทธ	76	98.7
อิสลาม	1	1.3
รวม	77	100
ระดับประถมศึกษา	56	71.8
ระดับมัธยมศึกษา	20	25.6
ระดับ ปวช./ปวส.	1	1.3
ระดับปริญญาตรี	1	1.3
รวม	78	100
ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้าน/ชุมชน		
10-19 ปี	2	2.5
20-29 ปี	3	3.8
30-39 ปี	9	11.3
40-49 ปี	18	22.5
50-59 ปี	25	31.3
60-69 ปี	16	20.0
70-79 ปี	7	8.8
ระยะเวลาที่อาศัยเฉลี่ย 51 ปี		
รวม	80	100

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 2 คน	6	7.4
2-3 คน	34	42
มากกว่า 3 คน	41	50.6
จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน		
รวม	81	100
จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเรียน/ครัวเรือน		
น้อยกว่า 2 คน	18	62.1
2-3 คน	10	34.5
มากกว่า 3 คน	1	3.4
จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเรียนเฉลี่ย 1 คน		
รวม	29	100
จำนวนสมาชิกที่อยู่ในภาคเกษตร/ครัวเรือน		
น้อยกว่า 2 คน	18	22.2
2-3 คน	56	69.1
มากกว่า 3 คน	7	8.6
จำนวนสมาชิกที่อยู่ในภาคเกษตรเฉลี่ย 2 คน		
รวม	81	100

ด้านการประกอบอาชีพ ในส่วนของอาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพทำการเกษตร โดยประกอบอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 98.8 ถัดมา คือการเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 32.9 ถัดมาคือการปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 12.2 ถัดมาคือการทำสวน/ไม้ยืนต้น ร้อยละ 6.1 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การประกอบอาชีพ

n=82

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เกษตรกร	82	100
อาชีพเกษตรกร (จำนวนผู้ตอบ 82 คน)		
ทำนา	81	98.8
เลี้ยงสัตว์	27	32.9
ปลูกผัก	10	12.2
ทำสวน/ไม้ยืนต้น	5	6.1
ประมง	4	4.9
ทำไร่	3	3.7
รับจ้างทางการเกษตร	3	3.7

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจ เป็นสมาชิกกลุ่มภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 90.2 และไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.8 โดยผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ คิดเป็นร้อยละ 95.1 ถัดมาเป็นกลุ่มฌาปนกิจ คิดเป็นร้อยละ 78.0 ถัดมาเป็นกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.7 ถัดมาเป็นกลุ่มออมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 13.4 และสุดท้ายกลุ่มสตรี ร้อยละ 1.2 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน

n=82

การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เป็น	74	90.2
ไม่เป็น	8	9.8
รวม	82	100
กลุ่มที่เป็นสมาชิก (จำนวนผู้ตอบ 82 คน)		
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	78	95.1
กลุ่มฌาปนกิจ	64	78.0
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	58	70.7
กลุ่มออมทรัพย์	11	13.4
กลุ่มสตรี	1	1.2

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านการมีตำแหน่งในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 93.9 และเป็นผู้ที่มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.1 ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มอาชีพ อ.ส.ม. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่ปรึกษานายก อบต. สมาชิกสภาเทศบาล และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การมีตำแหน่งในชุมชน

n=82

การมีตำแหน่งในชุมชน	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
มี	5	6.1
ไม่มี	77	93.9
รวม	82	100
ตำแหน่งในชุมชน (จำนวนผู้ตอบ 5 คน)		
หัวหน้ากลุ่มอาชีพ	1	
อ.ส.ม	1	
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	1	
ที่ปรึกษานายก อบต.	1	
สมาชิกสภาเทศบาล	1	
กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1	

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ส่วนที่ 2 การผลิต รายได้ และการออม

ข้อมูลด้านรูปแบบและลักษณะการทำการเกษตรของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจ มีลักษณะการทำการเกษตรในลักษณะเกษตรเชิงเดี่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.5 รองลงมา มีการทำเกษตรในลักษณะเกษตรผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 23.2 และมีการทำการเกษตรในลักษณะสวนผัก คิดเป็นร้อยละ 11 ทฤษฎีใหม่ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 7.3 เท่ากัน และเกษตรปลอดสารพิษ เกษตร GAP และฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำ คิดเป็นร้อยละ 4.9 เท่ากัน และอื่น ๆ ร้อยละ 1.2 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ลักษณะในการทำการเกษตร

n=82

ลักษณะ/รูปแบบ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เกษตรเชิงเดี่ยว	57	69.5
เกษตรผสมผสาน	19	23.2
สวนผัก	9	11
ทฤษฎีใหม่	6	7.3
ฟาร์มเลี้ยงสัตว์	6	7.3
เกษตรอินทรีย์	6	7.3
เกษตรปลอดสารพิษ	4	4.9
เกษตร GAP	4	4.9
ฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำ	4	4.9
เกษตรธรรมชาติ	3	3.7
วนเกษตร	2	2.4
อื่น ๆ	1	1.2

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

รายได้ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2564 ของผู้ตอบแบบสำรวจพบว่า มีรายได้เฉลี่ย 40,504 บาท ส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสำรวจ มีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมา มีรายได้ 25,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.1 มีรายได้ 50,001-75,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.3 มีรายได้ 75,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.8 และมีรายได้มากกว่า 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.2 ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 รายได้ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2564

n=82

รายได้ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2564	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
น้อยกว่า 25,000 บาท	29	37.7
25,000-50,000 บาท	27	35.1
50,001-75,000 บาท	11	14.3
75,001-100,000 บาท	6	7.8
มากกว่า 100,000 บาท	4	5.2
รายได้ เฉลี่ย 40,504 บาท		
รวม	77	100

ที่มาของรายได้จากการเกษตร พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจมีรายได้เฉลี่ย 27,341 บาท มีรายได้จากการเกษตรน้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.8 ถัดมามีรายได้จำนวน 25,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.3 และมีจำนวนรายได้มากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.9

ที่มาของรายได้จากการรับจ้างทำการเกษตร พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจมีรายได้เฉลี่ย 12,778 บาท โดยมีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.9 และมีรายได้ 25,000 -50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.1

ที่มาของรายได้จากการรับจ้างทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจมีรายได้เฉลี่ย 16,074 บาท โดยมีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 77.8 และมีรายได้ 25,000 -50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.2

ที่มาของรายได้จากธุรกิจ/ค้าขาย พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจมีรายได้เฉลี่ย 31,333 บาท โดยมีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 50 และมีรายได้ 25,000 -50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.3 และมีรายได้มากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.7

ที่มาของรายได้จากเงินเดือนประจำ (ข้าราชการ/พนักงานบริษัทเอกชน) พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจ มีรายได้เฉลี่ย 42,500 บาท โดยมีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท ร้อยละ 50 และมีรายได้ 30,000 - 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.3 และมีรายได้มากกว่า 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.7

ที่มาของรายได้จากลูก/ญาติให้ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจมีรายได้เฉลี่ย 16,010 บาท โดยมีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 82.8 และมีรายได้ 25,000 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.8 และมีรายได้มากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.4

ที่มาของรายได้จากสวัสดิการของรัฐ (บัตรผู้สูงอายุ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ) พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจ มีรายได้เฉลี่ย 6,974 บาท โดยมีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 91.3 และมีรายได้ 25,000 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.7 ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ที่มาของรายได้

n=82

ที่มาของรายได้	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ด้านการเกษตร		
น้อยกว่า 25,000 บาท	53	76.8
25,000-50,000 บาท	14	20.3
มากกว่า 50,000 บาท	2	2.9
รายได้ เฉลี่ย 27,341 บาท		
รวม	69	100
ด้านการรับจ้างทางการเกษตร		
น้อยกว่า 25,000 บาท	8	88.9
25,000-50,000 บาท	1	11.1
รายได้ เฉลี่ย 12,778 บาท		
รวม	9	100

ที่มาของรายได้	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ด้านการรับจ้างทั่วไป		
น้อยกว่า 25,000 บาท	21	77.8
25,000-50,000 บาท	6	22.2
รายได้เฉลี่ย 16,074 บาท		
รวม	27	100
ด้านธุรกิจ/ค้าขาย		
น้อยกว่า 25,000 บาท	3	50
25,000-50,000 บาท	2	33.3
มากกว่า 50,000 บาท	1	16.7
รายได้เฉลี่ย 31,333 บาท		
รวม	6	100
รับเงินเดือนประจำ (ข้าราชการ/พนักงานบริษัทเอกชน)		
น้อยกว่า 30,000 บาท	3	50
30,000-60,000 บาท	2	33.3
มากกว่า 60,000 บาท	1	16.7
รายได้เฉลี่ย 42,500 บาท		
รวม	6	100
รายได้จากลูก/ญาติให้		
น้อยกว่า 25,000 บาท	24	82.8
25,000-50,000 บาท	4	13.8
มากกว่า 50,000 บาท	1	3.4
รายได้เฉลี่ย 16,010 บาท		
รวม	29	100
สวัสดิการของรัฐ (บัตรผู้สูงอายุ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ)		
น้อยกว่า 25,000 บาท	42	91.3
25,000-50,000 บาท	4	8.7
รายได้เฉลี่ย 6,974 บาท		
รวม	46	100

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

รายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือนของผู้ตอบแบบสำรวจในปี พ.ศ. 2564 พบว่า ส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสำรวจมีรายจ่ายต่อเดือนเฉลี่ย 4,441 บาท/เดือน โดยมีรายจ่ายครัวเรือนต่อเดือนมากที่สุด 2,500-5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 56.3 รองลงมา มีรายจ่ายต่อเดือน 5,001-7,500 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ถัดมารายจ่ายครัวเรือนต่อเดือนน้อยกว่า 2,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 10 ถัดมารายจ่ายครัวเรือนต่อเดือน 7,501-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5 ลำดับสุดท้ายรายจ่ายครัวเรือนมากกว่า 10,000 บาท คิดเป็น 1.3 ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 รายจ่ายครัวเรือนต่อเดือนในปีพ.ศ. 2564

n=82

รายจ่ายครัวเรือนต่อเดือนในปี พ.ศ. 2564	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
น้อยกว่า 2,500 บาท	8	10.0
2,500-5,000 บาท	45	56.3
5,001-7,500 บาท	22	27.5
7,501-10,000 บาท	4	5.0
มากกว่า 10,000 บาท	1	1.3
รายจ่าย เฉลี่ย 4,441 บาท/เดือน		
รวม	80	100

การลงทุนทางเกษตรที่สำคัญในรอบ 2 ปีที่ผ่านมาของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ลงทุน คิดเป็นร้อยละ 65.3 และมีการลงทุน คิดเป็นร้อยละ 34.7 โดยมีการลงทุนด้านการเกษตรเฉลี่ย 22,021 บาท ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การลงทุนทางเกษตรที่สำคัญในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

n=82

การลงทุนทางเกษตรที่สำคัญ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ไม่มีการลงทุน	49	65.3
มีการลงทุน	26	34.7
รวม	75	100
การลงทุนด้านการเกษตร		
ปรับปรุงแปลงเกษตร	17	
ขุด/หาแหล่งน้ำ	6	
ซื้อเครื่องจักรการเกษตร	3	
ทำโรงเรือนการเกษตร	3	
รายจ่ายที่ใช้โดยเฉลี่ย 22,021 บาท		

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านลักษณะรายได้และรายจ่ายของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีรายได้พอ ๆ กับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมารายได้น้อยกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 39 และรายได้มากกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 2.4 ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ลักษณะรายได้และรายจ่าย

n=82

ลักษณะ/รูปแบบ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
รายได้มากกว่ารายจ่าย	2	2.4
รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	32	39.0
รายได้พอๆ กับรายจ่าย	48	58.5
รวม	82	100

ด้านหนี้สินของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 79.3 และไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 20.7 โดยแหล่งที่มาของหนี้สินจาก ธกส. มากที่สุด รองลงมาคือกองทุนหมู่บ้าน และอื่น ๆ (ไม่ได้ระบุ) โดยมีหนี้สินที่เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.4 มีหนี้สินที่ลดลง คิดเป็นร้อยละ 9.7 และหนี้สินไม่เปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 62.9 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 หนี้สิน

n=82

หนี้สิน	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
มีหนี้	65	79.3
ไม่มีหนี้	17	20.7
รวม	82	100
แหล่งที่มาของหนี้สิน		
ธกส.	46	
กองทุนหมู่บ้าน	9	
อื่น ๆ (ไม่ได้ระบุ)	4	
หนี้สิน		
เพิ่มขึ้น	17	27.4
ลดลง	6	9.7
ไม่เปลี่ยนแปลง	39	62.9

ด้านการออมของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้มีการออมเงิน คิดเป็นร้อยละ 70.9 และมีการออมเงิน คิดเป็นร้อยละ 29.1 โดยพบว่าส่วนใหญ่มีเงินเท่าเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 78.6 รองลงมามีเงินออมลดลง คิดเป็นร้อยละ 14.3 และเงินออมเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.1 ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การออม

n=82

การออม	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
มีการออม	23	29.1
ไม่มีการออม	56	70.9
รวม	79	100
การออม		
เพิ่มขึ้น	2	7.1
ลดลง	4	14.3
ไม่เปลี่ยนแปลง	22	78.6

ด้านการทำบัญชีครัวเรือนของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่ไม่ได้มีการทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 91.1 และมีการทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.9 ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การทำบัญชีครัวเรือน

n=82

การออม	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
มีการทำบัญชีครัวเรือน	7	8.9
ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน	72	91.1
รวม	79	100

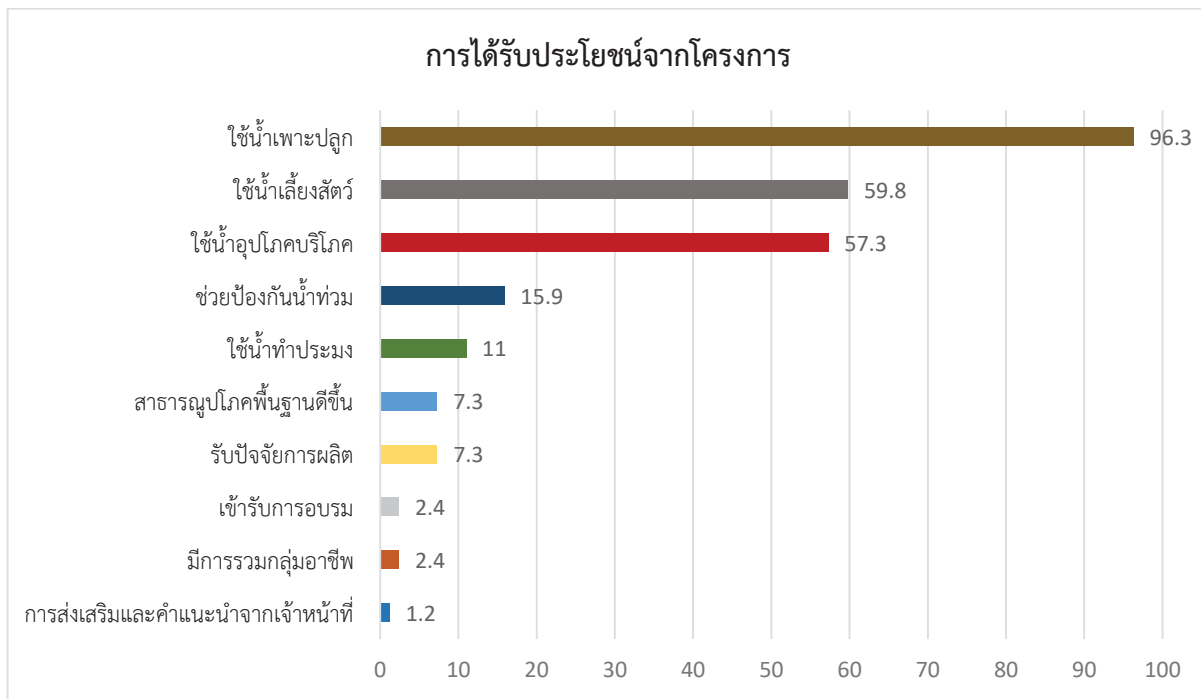
ด้านการได้รับประโยชน์จากโครงการ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการโดยการใช้น้ำเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 96.3 รองลงมาใช้น้ำในการเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 59.8 ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 57.3 ช่วยป้องกันน้ำท่วม คิดเป็นร้อยละ 15.9 ใช้น้ำทำประมง คิดเป็นร้อยละ 11 รับปัจจัยการผลิต และสาธิตปลูกพืชพันธุ์ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.3 เท่ากัน มีการรวมกลุ่มอาชีพ และได้เข้ารับการอบรม คิดเป็นร้อยละ 2.4 เท่ากัน และได้รับการส่งเสริมและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 1.2 ดังตารางที่ 18 และแผนภูมิที่ 1

ตารางที่ 18 การได้รับประโยชน์จากโครงการ (จำนวน 82 คน)

n=82

การได้รับประโยชน์จากโครงการ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ใช้น้ำเพาะปลูก	79	96.3
ใช้น้ำเลี้ยงสัตว์	49	59.8
ใช้น้ำอุปโภคบริโภค	47	57.3
ช่วยป้องกันน้ำท่วม	13	15.9
ใช้น้ำทำประมง	9	11.0
รับปัจจัยการผลิต	6	7.3
สาธิตปลูกพืชพันธุ์ดีขึ้น	6	7.3
มีการรวมกลุ่มอาชีพ	2	2.4
เข้ารับการอบรม	2	2.4
การส่งเสริมและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่	1	1.2

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แผนภูมิที่ 1 แสดงการได้รับประโยชน์จากโครงการ

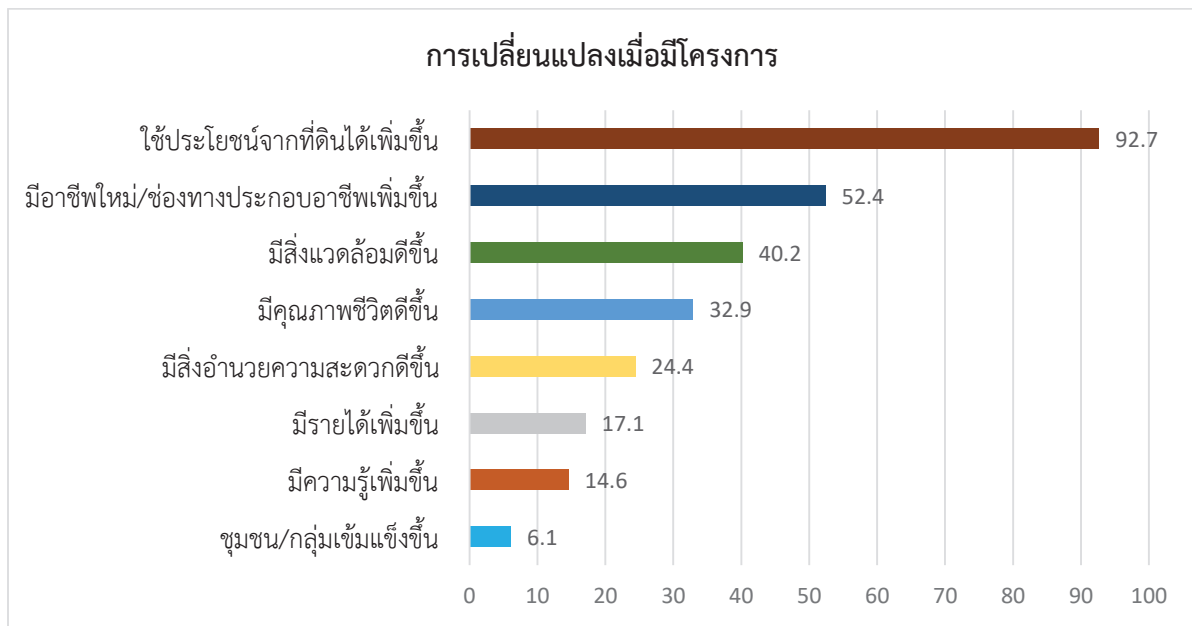
ด้านการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีโครงการ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากที่ดินได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 92.7 รองลงมาคืออาชีพใหม่/ มีช่องทางในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 52.4 มีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 40.2 มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 32.9 มีสิ่งอำนวยความสะดวกดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 24.4 มีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็น 17.1 มีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 14.6 ชุมชน/กลุ่มเข้มแข็งขึ้น คิดเป็น 6.1 ดังตารางที่ 19 และแผนภูมิที่ 2

ตารางที่ 19 การเปลี่ยนแปลงเมื่อมีโครงการ (จำนวน 82 คน)

n=82

ลักษณะ/รูปแบบ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ใช้ประโยชน์จากที่ดินได้เพิ่มขึ้น	76	92.7
มีอาชีพใหม่/ช่องทางประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น	43	52.4
มีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น	33	40.2
มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	27	32.9
มีสิ่งอำนวยความสะดวกดีขึ้น	20	24.4
มีรายได้เพิ่มขึ้น	14	17.1
มีความรู้เพิ่มขึ้น	12	14.6
ชุมชน/กลุ่มเข้มแข็งขึ้น	5	6.1

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แผนภูมิที่ 2 แสดงการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีโครงการ

ด้านปัญหาการใช้ประโยชน์จากโครงการ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการใช้ประโยชน์จากโครงการ คิดเป็นร้อยละ 98.8 และมีปัญหาจากโครงการ คิดเป็นร้อยละ 1.2 โดยปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลโครงการของประชาชนและขาดการดูแลบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่ ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ปัญหาการใช้ประโยชน์จากโครงการ

n=82

ปัญหา	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
มี	1	1.2
ไม่มี	81	98.8
รวม	82	100
ปัญหาที่เกิดขึ้น ขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลโครงการของประชาชนและขาดการดูแลบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่		

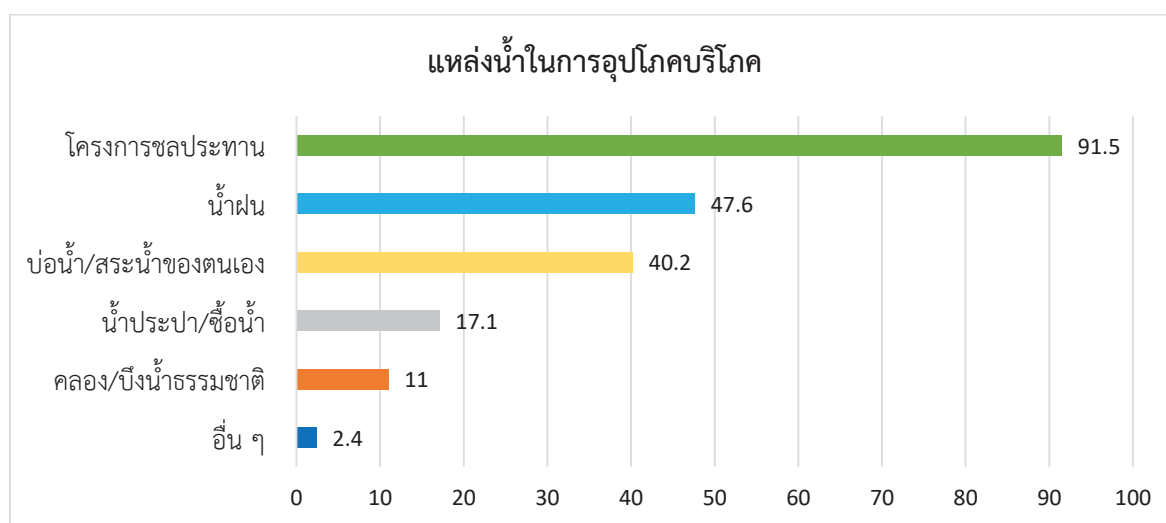
ด้านแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ใช้น้ำจากโครงการชลประทาน ในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 91.5 รองลงมาใช้น้ำจากน้ำฝนในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 47.6 ใช้น้ำจากบ่อน้ำหรือสระน้ำของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 40.2 ใช้น้ำประปา/ซื้อน้ำ คิดเป็นร้อยละ 17.1 ใช้น้ำจากคลอง/บึงน้ำธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 11 และอื่น ๆ คิดเป็น 2.4 ร้อยละ 2.4 ดังตารางที่ 21 และภาพที่ 3

ตารางที่ 21 แหล่งน้ำในการอุปโภค-บริโภค

n=82

ลักษณะ/รูปแบบ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
โครงการชลประทาน	75	91.5
น้ำฝน	39	47.6
บ่อน้ำ/สระน้ำของตนเอง	33	40.2
น้ำประปา/ซื้อน้ำ	14	17.1
คลอง/บึงน้ำธรรมชาติ	9	11.0
อื่น ๆ	2	2.4

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แผนภูมิที่ 3 แสดงแหล่งน้ำในการอุปโภค-บริโภค

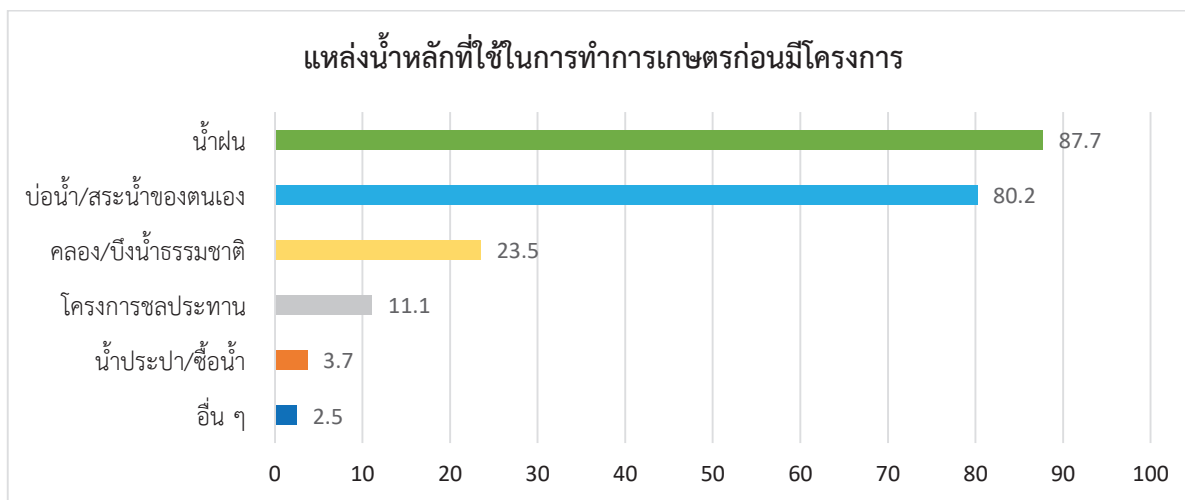
ด้านแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตร ก่อนมีโครงการ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ใช้น้ำจากน้ำฝนในการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 87.7 รองลงมาใช้น้ำจากบ่อน้ำ/สระน้ำของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 80.2 และจากคลอง/บึงน้ำตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 23.5 ใช้น้ำโครงการชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ใช้น้ำประปา/ซื้อน้ำคิดเป็นร้อยละ 3.7 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2.5 ดังตารางที่ 22 และแผนภูมิที่ 4

ตารางที่ 22 แหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรก่อนมีโครงการ

n=82

ลักษณะ/รูปแบบ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
น้ำฝน	71	87.7
บ่อน้ำ/สระน้ำของตนเอง	65	80.2
คลอง/บึงน้ำธรรมชาติ	19	23.5
โครงการชลประทาน	9	11.1
น้ำประปา/ซื้อน้ำ	3	3.7
อื่น ๆ	2	2.5

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แผนภูมิที่ 4 แสดงแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรก่อนมีโครงการ

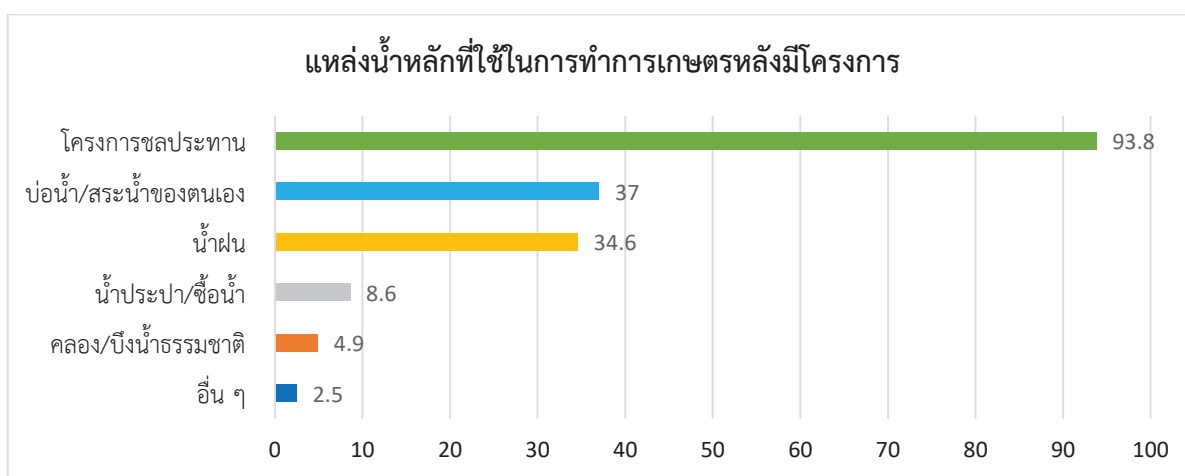
ด้านแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตร หลังมีโครงการ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ใช้น้ำจากโครงการชลประทานในการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 93.8 รองลงมาใช้น้ำจากบ่อน้ำ/สระน้ำของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 37 จากน้ำฝน คิดเป็นร้อยละ 34.6 ใช้น้ำจากน้ำประปา/ซื้อน้ำ คิดเป็นร้อยละ 8.6 และอื่น ๆ ร้อยละ 2.5 ดังตารางที่ 23 และแผนภูมิที่ 5

ตารางที่ 23 แหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรหลังมีโครงการ

n=82

ลักษณะ/รูปแบบ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
โครงการชลประทาน	76	93.8
บ่อน้ำ/สระน้ำของตนเอง	30	37.0
น้ำฝน	28	34.6
น้ำประปา/ซื้อน้ำ	7	8.6
คลอง/บึงน้ำธรรมชาติ	4	4.9
อื่น ๆ	2	2.5

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แผนภูมิที่ 5 แสดงแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรหลังมีโครงการ

ด้านปริมาณน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกหรือทำการเกษตร พบว่า ก่อนมีโครงการในช่วงฤดูฝน มีน้ำใช้ไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 95.1 ก่อนมีโครงการในช่วงฤดูแล้ง น้ำไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 100 หลังมีโครงการในช่วงฤดูฝนปริมาณน้ำมีเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 97.5 น้ำไม่เพียงพอ คิดเป็น 2.5 และหลังจากมีโครงการในช่วงฤดูแล้ง น้ำมีเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 96.3 และน้ำไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 3.7 ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ปริมาณน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกหรือทำการเกษตร

n=82

ปริมาณน้ำ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ก่อนมีโครงการในช่วงฤดูฝน		
เพียงพอ	4	4.9
ไม่เพียงพอ	77	95.1
รวม	81	100
ก่อนมีโครงการในช่วงฤดูแล้ง		
ไม่เพียงพอ	79	100
รวม	79	100
หลังมีโครงการในช่วงฤดูฝน		
เพียงพอ	78	97.5
ไม่เพียงพอ	2	2.5
รวม	80	100
หลังมีโครงการในช่วงฤดูแล้ง		
เพียงพอ	78	96.3
ไม่เพียงพอ	3	3.7
รวม	81	100

ด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับโครงการ พบว่า การมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากโครงการ คิดเป็นร้อยละ 96.3 รองลงมามีการร่วมร้องขอให้มีโครงการ คิดเป็นร้อยละ 96.2 ถัดมาการมีส่วนร่วมตั้งกลุ่มการใช้ประโยชน์โครงการ (กลุ่มผู้ใช้น้ำ/ กลุ่มอาชีพ/ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 93.8 ถัดมาการร่วมวางแผนการใช้ประโยชน์โครงการ(แผนเพาะปลูก/แผนส่งน้ำ/ แผนดูแลรักษาโครงการ/ แผนอื่น ๆ และการร่วมดูแลบำรุงรักษาโครงการ คิดเป็นร้อยละ 91.3 จำนวนเท่ากัน ถัดมาการยินยอมมอบที่ดิน /ทรัพย์สิน/สนับสนุนเงินหรืออื่น ๆ ให้โครงการ คิดเป็นร้อยละ 89.9 และลำดับสุดท้ายการมีส่วนร่วมระหว่างดำเนินการก่อสร้างโครงการ คิดเป็นร้อยละ 83.5 ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับโครงการ

n=20

กิจกรรม	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
การร่วมร้องขอให้มีโครงการ		
มีส่วนร่วม	76	96.2
ไม่มีส่วนร่วม	3	3.8
รวม	79	100

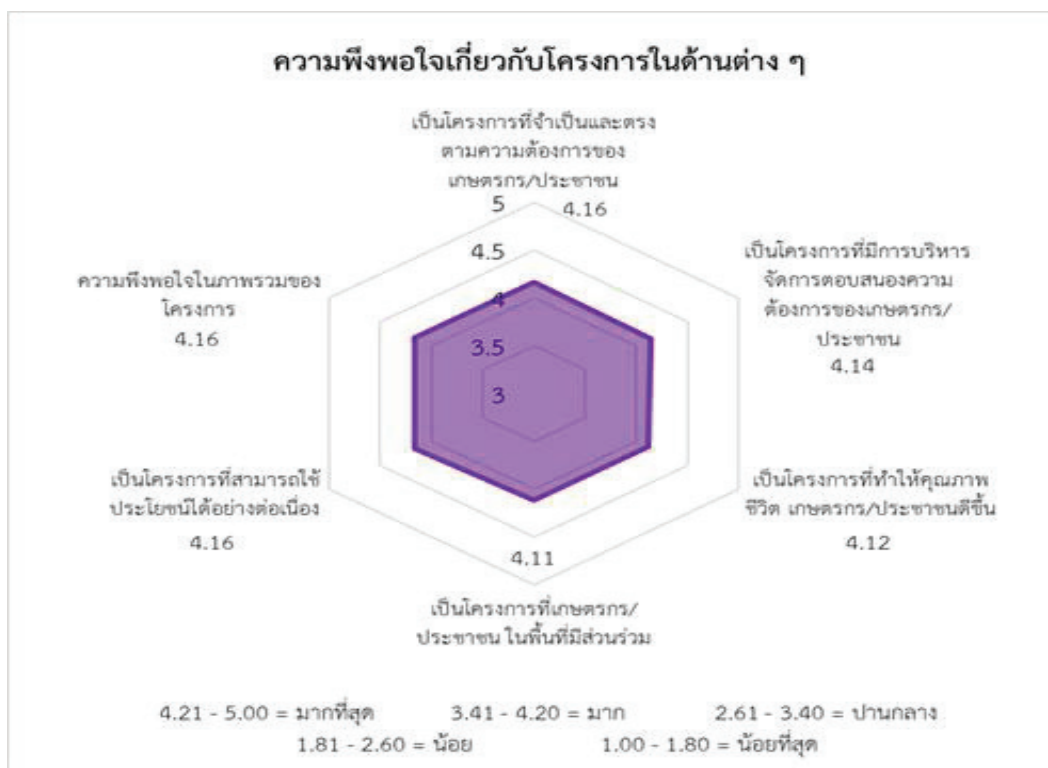
กิจกรรม	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
การยินยอมมอบที่ดิน/ทรัพย์สิน/สนับสนุนเงินหรืออื่น ๆ ให้โครงการ		
มีส่วนร่วม	71	89.9
ไม่มีส่วนร่วม	8	10.1
รวม	79	100
การมีส่วนร่วมระหว่างดำเนินการก่อสร้างโครงการ		
มีส่วนร่วม	66	83.5
ไม่มีส่วนร่วม	13	16.5
รวม	79	100
การมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากโครงการ		
มีส่วนร่วม	77	96.3
ไม่มีส่วนร่วม	3	3.7
รวม	80	100
การมีส่วนร่วมตั้งกลุ่มการใช้ประโยชน์โครงการ (กลุ่มผู้ใช้น้ำ / กลุ่มอาชีพ / กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ / กลุ่มอื่น ๆ)		
มีส่วนร่วม	75	93.8
ไม่มีส่วนร่วม	5	6.2
รวม	80	100
การร่วมวางแผนการใช้ประโยชน์โครงการ (แผนเพาะปลูก / แผนส่งน้ำ / แผนดูแลรักษาโครงการ / แผนอื่น ๆ)		
มีส่วนร่วม	73	91.3
ไม่มีส่วนร่วม	7	8.7
รวม	80	100
การร่วมดูแลบำรุงรักษาโครงการ		
มีส่วนร่วม	73	91.3
ไม่มีส่วนร่วม	7	8.7
รวม	80	100

ผลจากการศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการในด้านต่าง ๆ พบว่ามีความพึงพอใจและมองว่าเป็นโครงการที่จำเป็นและตรงตามความต้องการของเกษตรกร/ ประชาชน และเป็นโครงการที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง มีความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 4.16 เท่ากันจากคะแนนเต็ม 5 รองลงมา เป็นโครงการที่มีการบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของเกษตรกร/ ประชาชน ระดับความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ถัดมาเป็นโครงการที่ทำให้คุณภาพชีวิต/ เกษตรกร/ ประชาชนดีขึ้น ระดับความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และเป็นโครงการที่เกษตรกร/ประชาชน ในพื้นที่มีส่วนร่วมระดับความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ดังตารางที่ 26 และภาพที่ 6

ตารางที่ 26 ความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการในด้านต่าง ๆ

n=82

ความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
เป็นโครงการที่จำเป็นและตรงตามความต้องการของเกษตรกร/ประชาชน	4.16	มาก
เป็นโครงการที่มีการบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของเกษตรกร/ประชาชน	4.14	มาก
เป็นโครงการที่ทำให้คุณภาพชีวิต เกษตรกร/ประชาชนดีขึ้น	4.12	มาก
เป็นโครงการที่เกษตรกร/ประชาชน ในพื้นที่มีส่วนร่วม	4.11	มาก
เป็นโครงการที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง	4.16	มาก
ความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการ	4.16	มาก

แผนภูมิที่ 6 แสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการในด้านต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการฯ ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการฯ ในอนาคต ที่ได้จากแบบสำรวจ ประกอบด้วย ขอให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำและมีการจัดการระบบส่งน้ำให้ทั่วถึง รวมทั้งมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนนซึ่งเป็นหลุมเป็นบ่อ อยากให้มีถนนลาดยาง เป็นต้น

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนากลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสงเปลือย อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 สรุปผลการศึกษา

(1) ผลการศึกษาข้อมูลจากประชาชน

การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนากลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการสำรวจประชาชน/เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ พบว่า

ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.3 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 42.7 มีผู้ตอบแบบสำรวจที่มีอายุมากที่สุดคือ อายุ 75 ปี และน้อยที่สุดคือ อายุ 32 ปี โดยอายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสำรวจคือ อายุ 56 ปี ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 98.7 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 1.3 มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.8 รองลงมาจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25.6 และจบการศึกษาในระดับปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 1.3

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชนของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชนมากที่สุดนาน 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.5 ปี และ 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 โดยผู้ตอบแบบสำรวจอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน เฉลี่ย 51 ปี

สมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่มีจำนวนมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 รองลงมาสมาชิกจำนวน 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และจำนวนสมาชิกน้อยกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 โดยแต่ละครัวเรือนแบ่งประเภทสมาชิกออกเป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยเรียนและสมาชิกที่อยู่ในภาคเกษตร ดังนี้

- สมาชิกที่อยู่ในวัยเรียน ส่วนใหญ่มีน้อยกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 62.1 รองลงมาจำนวน 2 - 3 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 และมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4

- สมาชิกที่อยู่ในภาคเกษตร ส่วนใหญ่มี 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 รองลงมาจำนวนน้อยกว่า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 และมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6

ด้านการประกอบอาชีพ ผู้ตอบแบบสำรวจทุกคนมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร โดยผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ทำนา คิดเป็นร้อยละ 98.8 ของผู้ตอบแบบสำรวจ รองลงมาอาชีพหลักของเกษตรกรคือการเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 32.9 และปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 12.2

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ผู้ตอบแบบสำรวจเป็นสมาชิกกลุ่มภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 90.2 และไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.8 โดยผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ คิดเป็นร้อยละ 95.1 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจ คิดเป็นร้อยละ 78 และกลุ่มกองทุนหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 70.7

ด้านการมีตำแหน่งในชุมชน ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 93.9 และเป็นผู้ที่มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.1 โดยผู้ที่มีตำแหน่งในชุมชน ได้แก่ ที่ปรึกษานายก อบต. สมาชิกสภาเทศบาล หัวหน้ากลุ่มอาชีพ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และ อ.ส.ม.

รูปแบบและลักษณะการทำการเกษตร ผู้ตอบแบบสำรวจ มีลักษณะการทำการเกษตร ในลักษณะเกษตรเชิงเดี่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.5 รองลงมา มีการทำการเกษตรในลักษณะเกษตรผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 23.2 และมีการทำการเกษตรในลักษณะสวนผัก คิดเป็นร้อยละ 11

รายได้ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมา มีรายได้ 25,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.1 และมีรายได้ 50,001-75,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.3 โดยรายได้ครัวเรือนมากที่สุด จำนวน 201,000 บาท และรายได้ครัวเรือนน้อยที่สุด จำนวน 7,200 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 40,504 บาท

ที่มาของรายได้ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตร จำนวน 69 คน โดยส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตรจำนวนน้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.8 รองลงมา มีรายได้จำนวน 25,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.3 และมีจำนวนรายได้มากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.9 มีรายได้เฉลี่ย 27,341 บาท

รายได้จากสวัสดิการของรัฐ ได้แก่ บัตรผู้สูงอายุ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น ผู้ตอบแบบสำรวจ ส่วนใหญ่มีรายได้จากสวัสดิการของรัฐ จำนวน 46 คน โดยส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตรจำนวนน้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 91.3 รองลงมา มีรายได้จำนวน 25,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.7 มีรายได้เฉลี่ย 6,974 บาท

รายได้จากลูก/ญาติให้ จำนวน 29 คน โดยผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ได้รายได้จากลูก/ญาติให้จำนวนน้อยกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 82.8 รองลงมา 13.8 ได้รายได้จากลูก/ญาติให้ จำนวน 25,000-50,000 บาท และได้รายได้จากลูก/ญาติให้ จำนวนมากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.4 มีรายได้เฉลี่ย 16,010 บาท

รายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน ส่วนใหญ่รายจ่ายต่อเดือนในปี พ.ศ. 2564 ของผู้ตอบแบบสำรวจ มีผู้ตอบมากที่สุดคือ มีรายจ่าย 2,500-5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 56.3 รองลงมา มีรายจ่าย 5,001 -7,500 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และน้อยกว่า 2,500 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 10 โดยรายจ่าย/เดือนของครัวเรือนมากที่สุด จำนวน 15,000 บาท/เดือน และรายจ่าย/เดือนน้อยที่สุด จำนวน 600 บาท/เดือน โดยมีรายจ่าย/เดือนของครัวเรือนเฉลี่ย 4,441 บาท/เดือน

ด้านลักษณะรายได้และรายจ่ายของผู้ตอบแบบสำรวจ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่รายได้พอๆ กับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมา รายได้น้อยกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 39 และรายได้มากกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 2.4

ด้านหนี้สินของผู้ตอบแบบสำรวจ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 79.3 และไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 20.7 โดยแหล่งที่มาของหนี้สินได้แก่ ธกส. กองทุนหมู่บ้าน และอื่นๆ

ด้านการออมของผู้ตอบแบบสำรวจ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้มีการออมเงิน คิดเป็นร้อยละ 70.9 และมีการออมเงิน คิดเป็นร้อยละ 29.1 โดยพบว่าส่วนใหญ่มีเงินเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 78.6 รองลงมา มีเงินออมลดลง คิดเป็นร้อยละ 14.3 และเงินออมเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.1

ด้านการทำบัญชีครัวเรือนของผู้ตอบแบบสำรวจ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้มีการทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 91.1 และมีการทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.9

ด้านการได้รับประโยชน์จากโครงการ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการโดยการใช้ปุ๋ยพาสปูลูก คิดเป็นร้อยละ 96.3 รองลงมา ใช้ปุ๋ยในการเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 59.8 และใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 57.3

ด้านการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีโครงการ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากที่ดินได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 92.7 รองลงมาคืออาชีพใหม่ มีช่องทางในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 52.4 และมีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 40.2 ด้านปัญหาการใช้ประโยชน์จากโครงการ พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 98.8 และได้รับปัญหาจากโครงการ คิดเป็นร้อยละ 1.2 โดยปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลโครงการของประชาชนและขาดการดูแลบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่

ด้านแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ใช้น้ำจากโครงการชลประทานในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 91.5 รองลงมาใช้น้ำจากน้ำฝนในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 47.6 และจากบ่อน้ำหรือสระน้ำของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 40.2

ด้านแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรก่อนมีโครงการ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ใช้น้ำจากน้ำฝนในการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 87.7 รองลงมาใช้น้ำจากบ่อน้ำหรือสระน้ำของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 80.2 และจากคลองหรือบึงน้ำตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 23.5

ด้านแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำการเกษตรหลังมีโครงการ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ใช้น้ำจากโครงการชลประทานในการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 93.8 รองลงมาใช้น้ำจากบ่อน้ำหรือสระน้ำของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 37 และจากน้ำฝน คิดเป็นร้อยละ 34.6

ด้านปริมาณน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกหรือทำการเกษตร ก่อนมีโครงการในช่วงฤดูฝน มีน้ำใช้ไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 95.1 แต่หลังจากมีโครงการ ในฤดูฝนปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 97.5 และก่อนมีโครงการในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 100 แต่หลังจากมีโครงการ ในฤดูแล้งปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 96.3

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ ผู้ตอบร้อยละ 96.3 มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากโครงการมากที่สุด รองลงมาคือการร่วมร้องขอให้มีโครงการ คิดเป็นร้อยละ 96.2 ถัดมาการมีส่วนร่วมตั้งกลุ่มการใช้ประโยชน์โครงการ เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มอาชีพ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 93.8 ถัดมาการร่วมวางแผนการใช้ประโยชน์โครงการ(แผนการเพาะปลูก /แผนการส่งน้ำ/แผนดูแลรักษาโครงการ/แผนอื่นๆ) และการร่วมดูแลบำรุงรักษาโครงการ คิดเป็นร้อยละ 91.3 จำนวนเท่ากัน ถัดมาการยินยอมมอบที่ดิน/ทรัพย์สิน/สนับสนุนเงินหรืออื่นๆให้โครงการ คิดเป็นร้อยละ 89.9 และสุดท้ายการมีส่วนร่วมระหว่างดำเนินการก่อสร้างโครงการ คิดเป็นร้อยละ 83.5

ความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการในด้านต่าง ๆ เป็นโครงการที่จำเป็นและตรงตามความต้องการของเกษตรกร ประชาชน และเป็นโครงการที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง มีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 4.16 รองลงมาเป็นโครงการที่มีการบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ประชาชน ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 เป็นโครงการที่ทำให้คุณภาพชีวิตเกษตรกร ประชาชนดีขึ้น ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และเป็นโครงการที่เกษตรกร/ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการฯ ในอนาคต อยากให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำและมีการจัดการระบบส่งน้ำให้ทั่วถึง รวมทั้งอยากให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนนซึ่งเป็นหลุมเป็นบ่อ อยากให้มีการลาดยางถนน เป็นต้น

การใช้ประโยชน์จากโครงการเพื่อต่อยอดรายได้และอาชีพหลังจากมีโครงการ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังจากมีโครงการทำให้มีการเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย มีน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค มีน้ำใช้ในการทำนา และสามารถทำการเกษตรได้หลากหลายขึ้น ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

(2) ผลการศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่

การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการใช้แบบสำรวจเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า อายุของเจ้าหน้าที่ผู้ตอบแบบสำรวจ มีอายุมากที่สุด 59 ปีอายุน้อยที่สุด 50 ปี มีอายุเฉลี่ย 55 ปี โดยหน่วยงานที่เป็นผู้ตอบแบบสำรวจ คือ เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานกาฬสินธุ์

ข้อมูลการดำเนินงานโครงการฯ ของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า โครงการฯ ดำเนินการก่อสร้างปี พ.ศ. 2537 บ้านนาวิ ตำบลสงเปลือย อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ การดำเนินการก่อสร้างเป็นไปตามแผนมีอาคารห้วงานเป็นลักษณะทำนบกั้น กว้าง 8 เมตร สูง 16 เมตร ยาว 725 เมตร แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2538 ความจุ 3.50 ล้าน ลูกบาศก์เมตร งบประมาณ 63,845,400 บาท มีองค์กรผู้ใช้น้ำ มีคณะกรรมการจัดการชลประทาน จำนวน 3 คณะ มีกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Group : WUG) และ กลุ่มบริหารการใช้ น้ำชลประทาน (Integrated Water Users Group : IWUG) จำนวน 4 กลุ่ม พื้นที่ส่งน้ำจำนวน 4,600 ไร่ จำนวนองค์กรมีทะเบียน มีข้อตกลง และมีกลุ่มผู้ใช้น้ำ (กลุ่มพื้นฐาน) จำนวน 4 กลุ่ม

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับโครงการฯ ในปีงบประมาณพ.ศ. 2565 แบ่งออกได้ 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่การเกษตร ประกอบด้วย พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่ปลูกพืชไร่ พื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัว และอื่น ๆ เช่น บ่อปลา เป็นต้น โดยแบ่งตามฤดูกาล 2 ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน และฤดูแล้ง ดังนี้

- 1) พื้นที่ปลูกข้าว ฤดูฝน จำนวน 4,490 ไร่ และฤดูแล้ง จำนวน 236 ไร่
- 2) พื้นที่ปลูกพืชไร่ ฤดูฝน ไม่ได้ดำเนินการ และฤดูแล้ง จำนวน 86 ไร่
- 3) พื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัว ฤดูฝน จำนวน 28 ไร่ และฤดูแล้ง ไม่ได้ดำเนินการ

2. การปศุสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ จำนวน 49 ครัวเรือน

3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ทั้งหมด 110 ไร่

4. การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ฤดูฝนเพียงพอ ฤดูแล้งไม่เพียงพอและยังพบปัญหาน้ำไม่ไหลเข้าอ่างเก็บน้ำ พื้นที่เก็บกักน้ำมีตะกอนตื้นเขินทำให้เก็บกักน้ำได้น้อย

จำนวนครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์ในภาพรวม สามารถแบ่งออกได้ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่การเกษตรในฤดูฝน	จำนวน	49	ครัวเรือน
2) พื้นที่การเกษตรในฤดูแล้ง	จำนวน	52	ครัวเรือน
3) การปศุสัตว์	จำนวน	36	ครัวเรือน

การบริหารจัดการน้ำของโครงการฯ พบว่า มีแผนการจัดสรรประจำปี คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมากลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ คิดเป็นร้อยละ 72.73 และมีแผนดูแล ปรับปรุง และบำรุงรักษา คิดเป็นร้อยละ 18.18

ระดับความเข้มแข็งและความสามารถในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

บทบาทในการดูแลบำรุงรักษาและบริหารจัดการน้ำของโครงการ พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำมีบทบาทปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.4 เกษตรกร/ประชาชนผู้ใช้น้ำมีบทบาทมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.44 และหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการฯ มีบทบาทปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.2

ผลการศึกษา ผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีดังต่อไปนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ พบว่า โครงการได้ใช้น้ำในการเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาโครงการได้ช่วยแก้ปัญหาภัยแล้ง คิดเป็นร้อยละ 72.73 สาธารณูปโภคพื้นฐานดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 63.64 ใช้น้ำเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 54.55 ใช้อุปโภค บริโภค คิดเป็นร้อยละ 45.45 ใช้น้ำทำประมง คิดเป็นร้อยละ 27.27 และช่วยป้องกันน้ำท่วม คิดเป็นร้อยละ 9.09 โดยสามารถใช้ประโยชน์ต่อเนื่องตั้งแต่โครงการแล้วเสร็จ คิดเป็นร้อยละ 81.82 และใช้ประโยชน์ได้ไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 9.09

การเปลี่ยนแปลงหลังจากการมีโครงการ พบว่า ใช้ประโยชน์จากที่ดินได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90.91 รองลงมามีคุณภาพชีวิตดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 81.82 มีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 72.73 มีอาชีพใหม่/ช่องทางประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 45.45 มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.27 มีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.27 และชุมชน/กลุ่มเข้มแข็งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.27

ปัญหาการใช้ประโยชน์และการบริหารจัดการโครงการที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 54.55 และพบว่ามีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 45.45 โดยกรณีที่พบปัญหา ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานของโครงการชำรุด เกษตรกร/ประชาชนขาดความร่วมมือดูแลโครงการ คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาอาคาร/ระบบชลประทานชำรุด เจ้าหน้าที่ขาดการดูแล/บำรุงรักษา คิดเป็นร้อยละ 27.27 ปัญหาภัยแล้ง งบประมาณไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 18.18 และภัยธรรมชาติ น้ำท่วม คิดเป็นร้อยละ 9.09

4.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีความต้องการใช้น้ำซึ่งเกิดจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นทุกปี ควรมีการขุดลอกอ่างเก็บน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณเก็บกักน้ำ การบำรุงรักษาระบบส่งน้ำเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มประสิทธิภาพและทั่วถึง

(2) ควรมีการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ เพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ซึ่งจะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งได้อย่างยั่งยืน

(3) เสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนและเกษตรกรในพื้นที่ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด วางแผน และร่วมตัดสินใจ ในการบริหารจัดการน้ำ

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนและเกษตรกรในพื้นที่ เป็นการลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะด้านกลไกกรมปศุสัตว์ การอนุรักษ์ดินและน้ำ การส่งเสริมอาชีพนอกภาคเกษตรที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น

(5) มีแนวทางการพัฒนา การจัดการชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต มีการให้คำแนะนำกระบวนการกลุ่ม เช่น การจัดตั้งกลุ่มและกองทุนต่าง ๆ มีการส่งเสริมการทำแผนการจัดการชุมชน การให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงคุณภาพ ผลผลิตการเกษตรรวม ทั้งส่งเสริมอาชีพที่มีตลาดรองรับ

บรรณานุกรม

ยุทธ ไถยวรรณ .2545 พื้นฐานการวิจัย : พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น จัดพิมพ์

เอกสารนำเสนอในที่ประชุม

กรมชลประทาน สำนักงานชลประทานที่ 6 (2565) โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านกุดสิม ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

กองประสานงานโครงการพื้นที่ 2 สำนักงาน กปร.(2565) ข้อมูลโครงการพัฒนาลุ่มน้ำ
ลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านกุดสิม อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาคผนวก

1. แบบสำรวจสำหรับเจ้าหน้าที่

2. แบบสำรวจประชาชน/เกษตรกร

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายปวิตร	นวะมะรัตน์	เลขาธิการ กปร.
2. นายหทัย	วสุนันต์	รองเลขาธิการ กปร.

ผู้ร่วมดำเนินการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล

1. นางศิริลักษณ์	ทัศนารมย์	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล
2. นายวัชร	หัตถภาค	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ 1
3. นางสาวณัฐดา	ศุภสินธุ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประเมินผล
4. นางสาวกาญจนา	กำเนิดพันธ์	ผู้อำนวยการกองประสานงานพื้นที่ 11
5. นายวาณิชย์	พลดีพวงศ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
6. นางณัฐกิตติ์	วินิชสำเภาทิพย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
7. นายวีรพงษ์	กำแพงทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
8. นางสาวญาณิศา	ณ มหาไชย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

หน่วยงาน/ผู้เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนและประสานการดำเนินงานในพื้นที่

1. นายธนฤทธิ	รัชตะประกร	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ 2
2. นางสาวสุภารัตน์	ชัยชนะ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

www.rdpb.go.th

RDPBProject

สำนักงาน กปร.

Rdpb.eva@gmail.com

๐๒-๔๔๗๘๕๐๐ ต่อ ๒๒๙

๐๒-๔๔๗๘๕๖๒

